

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII
MOLDOVA**

CURRICULUM NAȚIONAL

**ARIA CURRICULARĂ
ȘTIINȚE SOCIOUMANISTICE**

**DISCIPLINA
EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE
CLASELE X-XII**

Curriculumul disciplinar

Ghidul de implementare a curriculumului disciplinar

Chișinău 2018

Aprobat la Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018)

Consultanți naționali:

Angela CUTASEVICI, Secretar de Stat în domeniul educației, MECC
Anatol GREMALSCHI, dr. hab., prof. univ., IPP
Corina LUNGU, consultant principal, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării

Consultanți internaționali:

Călin RUS, expert în educație al Consiliului Europei, Institutul intercultural, Timișoara, România
Olena STYSLAVSKA, expert în educație al Consiliului Europei, Varșovia, Polonia

Grupul de lucru pentru elaborarea Curriculumului disciplinar:

Pavel CERBUȘCĂ, coordonator, dr. în pedagogie, gr. did. superior, LTR „Aristotel”, Chișinău
Viorica BUJOR, gr. did. superior, IPLT „G.Coșbuc”, Bălți
Aurica BRÎNZA, gr.man. II, LT Tehnologic pentru copiii cu vedere slabă, Chișinău
Nadejda BUTNARI, lector, Universitatea de Stat, Chișinău
Galina GUMEN, gr. did. I, Gimnaziul ”Halahora de Sus”, Briceni
Iosif MOLDOVANU, consultant, Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului (CIDDC)
Silvia PETROVICI, gr. did. superior, LT „I.Creangă”, Chișinău
Svetlana VASILACHI, gr. did. superior, IPLT „M. Eminescu”, Bălți
Tatiana VERDEȘ, dr., conf. univ., gr. did. superior, USPEE „C. Stere”/ IPLT „Ștefan cel Mare”, Chișinău
Maia ȘEVCIUC, dr. în pedagogie, conf.univ., Universitatea de Stat, Chișinău

Grupul de lucru al Ghidului de implementare a Curriculumului disciplinar:

Pavel CERBUȘCĂ, coordonator, dr. în pedagogie, gr. did. superior, LTR „Aristotel”, Chișinău
Tatiana VERDEȘ, dr., conf. univ., gr. did. superior, USPEE „C. Stere”/ IPLT „Ștefan cel Mare”, Chișinău

Recenzenți:

Vladimir BORȘ, dr. în științe politice, conferențiar universitar, USM
COBÎȘNEANU Vasile, dr. în drept, conferențiar universitar, USM
Ludmila MOISEI, dr. în istorie, Institutul Patrimoniului Cultural al MECC, profesor școlar, grad didactic I, LT. „Alexei Mateevici”, or. Cricova
Lidia PĂDUREAC, dr. în științe, conferențiar universitar, Universitatea de Stat ”A. Russo”, Bălți

CUPRINS

PARTEA A. CURRICULUMUL DISCIPLINAR

- I. Preliminarii
- II. Repere conceptuale
- III. Competențe specifice disciplinei
- IV. Administrarea disciplinei
- V. Unități de învățare
- VI. Repere privind strategiile didactice
- VII. Strategii de evaluare
- VIII. Referințe bibliografice

PARTEA B. GHIDUL DE IMPLEMENTARE A CURRICULUMULUI DISCIPLINAR

Introducere

- I. Modalități de aplicare a Curriculumului disciplinar
- II. Sugestii pentru activitățile de învățare și realizare a produselor educaționale
- III. Strategii de predare/învățare
- IV. Sugestii privind organizarea activităților de învățare bazată pe proiect
- V. Sugestii pentru organizarea de activități cu caracter de integrare

Anexe

Partea A. CURRICULUMUL DISCIPLINAR

I. PRELIMINARII

Curriculumul la disciplina „*Educație pentru societate*”, parte componentă a Curriculumului Național, reprezintă un act normativ reglator, prevăzut pentru a fi implementat în clasele gimnaziale și liceale. Prezentul curriculum este a doua generație de curricula centrate pe competențe.

„*Educația pentru societate*” este o disciplină obligatorie ce vizează aria curriculară *Educație socioumanistică* și are drept scop dezvoltarea la elevi a competențelor pentru o cultură democratică.

Curriculumul se axează pe abordările *psihocentrică* (are în centrul atenției elevul cu particularitățile și nevoile sale, ritmul propriu de învățare și dezvoltare) și *sociocentrică* (focalizare pe asumarea valorilor democrației, drepturilor omului, statului de drept și diversității culturale).

Curriculumul este destinat elevilor și cadrelor didactice din învățământul secundar general, profesorilor universitari, antrenați în formarea inițială și continuă a pedagogilor, conceptorilor de curriculum, specialiștilor din cadrul organelor locale de specialitate în domeniul învățământului, autorilor de manuale și de ghiduri metodologice, părinților, membrilor societății civile, precum și tuturor factorilor de decizie interesați de educație.

II. REPERE CONCEPTUALE

Demersul educațional la *Educație pentru societate* derivă din angajamentele asumate de către Republica Moldova și recomandările privind educația în domeniul cetățeniei, drepturilor omului, educației interculturale, stipulate în următoarele documente:

- **internaționale** - Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), Convenția cu privire la Drepturile Copilului (1989), Observațiile finale ale Comitetului pentru Drepturile Copilului (2017);
- **europene** - Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (2010), Declarația Finală a celei de-a 25-a sesiuni a Conferinței Permanente a Miniștrilor Educației din cadrul Consiliului Europei (2016) și Cadrul de Referință al Competențelor pentru o Cultură Democratică (Consiliul Europei, 2018);
- **naționale** – Codul Educației al Republicii Moldova (2014), Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 (2014), Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului (2013).

Repererele conceptuale ale disciplinei *Educație pentru societate* reprezintă un ansamblu de concepte, principii și abordări, care contribuie la formarea unui set de competențe pentru o cultură a democrației, constituit din *valori, atitudini, abilități, și cunoștințe și înțelegere critică*.

Curriculumul disciplinar la *Educație pentru societate* vizează un proces complex de formare a competențelor pentru o cultură a democrației, valorificând următoarele **concepte-cheie**: *identitate; diversitate și pluralism; responsabilitate; conflict și comunicare; reguli și lege; guvernare; egalitate; drepturi și libertăți; mass-media*. De asemenea, curriculumul propune dezbaterea unor subiecte actuale și controversate, inclusiv: viziunile radicaliste, corupția și integritatea, populismul, știrile false, cetățenia online, propaganda și manipularea, apatia cetățenilor de a se implica în viața publică/ politică etc.

Prezentul document curricular este fondat pe **principiile**: *axiologic, relevanței, educației centrate pe elev, coerenței intra-, interdisciplinare și intra-, intercurriculare, învățării active și bazate pe sarcini, luării în considerare a opiniei copilului, asigurării unui mediu educațional sigur, protectiv și inclusiv, compatibilizării curriculumului național cu experiențele și practicile statelor europene.*

Competențele pentru o cultură democratică sunt dezvoltate prin intermediul **abordărilor centrate asupra procesului de învățare**, precum și prin **abordările focusate pe conținuturile învățării**. Printre abordările axate asupra procesului de învățare menționăm: modelarea într-un mod democratic a atitudinilor și comportamentelor, organizarea democratică a proceselor în sala de clasă, învățarea prin cooperare și în baza proiectului. Aplicarea intercorelată a acestor abordări sprijină elevii **să devină tineri cetățeni care**:

- cunosc drepturile și libertățile omului și înțeleg condițiile./ factorii de care depind acestea (învățarea *despre* democrație și drepturile omului);
- au experiența clasei/ școlii ca o micro-societate care respectă libertățile și egalitatea elevilor săi și sunt pregătiți pentru exercitarea drepturilor lor și pentru respectarea drepturilor celorlalți (învățarea *prin* democrație și drepturile omului);
- sunt capabili și încrezători să își exercite drepturile, cu un simț de responsabilitate matur față de ceilalți și față de comunitatea lor (învățarea *pentru* democrație și drepturile omului).

III. COMPETENȚE SPECIFICE DISCIPLINEI

Achiziționarea competențelor pentru o cultură democratică este un proces dinamic, deoarece persoanele experimentează continuu noi și diferite contexte, analizează și planifică altele. Cei mai mulți copii stabilesc primul contact cu publicul larg în cadrul școlii. Din acest considerent, educația democratică trebuie să înceapă în instituția de învățământ și să utilizeze potențialul oferit de educația informală și nonformală.

Conform Codului Educației al Republicii Moldova (nr. 152 din 17 iulie 2014), **idealul educațional** al școlii din Republica Moldova constă în *„formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare, care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune, fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate”*.

Educație pentru societate contribuie explicit la realizarea idealului educațional prin valorificarea cadrului de referință european, constituit din **20 de competențe pentru o cultură democratică** (Consiliul European, 2016/2018), considerate **competențe specifice ale disciplinei**, grupate convențional în 4 componente de bază: 1) *valori*; 2) *atitudini*; 3) *abilități*; 4) *cunoștințe și înțelegere critică*.

1. VALORI

Valorile sunt convingeri generale în ceea ce privește obiectivele dezirabile spre care persoanele tind în viață. Acestea motivează persoanele să acționeze și oferă standarde/criterii pentru evaluarea atât a propriilor acțiuni, cât și pe cele ale altor persoane; justificarea opiniilor, atitudinilor și comportamentelor; alegerea unei alternative; planificarea comportamentului; încercarea de a-i influența pe alții. Există 3 seturi de valori, care sunt cruciale pentru participarea la o cultură democratică, după cum urmează:

1.1. Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului Această valoare se bazează pe convingerea generală că toate ființele umane au aceeași valoare, sunt egale în demnitate, au dreptul la același respect și la același set de drepturi umane și libertăți fundamentale și trebuie tratate corespunzător.

1.2. Aprecierea diversității culturale. Această valoare se bazează pe convingerea generală că alte afilieri culturale, variabilitatea și diversitatea culturală și pluralismul perspectivelor, viziunilor și practicilor trebuie privite pozitiv, apreciate și protejate.

1.3. Valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și supremației legii. Acest set de valori se bazează pe convingerea generală că societățile trebuie să funcționeze și să fie guvernate prin procese democratice care respectă principiile justiției, echității, egalității și supremației legii.

2. ATITUDINI

O *atitudine* este orientarea mentală generală pe care o adoptă o persoană față de ceva sau cineva (de exemplu, față de o altă persoană, un grup, o instituție, o problemă, un eveniment, un simbol). Atitudinile sunt compuse, de obicei, din 4 componente: o convingere sau o opinie despre obiectul atitudinii, o emoție sau sentiment față de obiect, o evaluare (pozitivă sau negativă) a obiectului și tendința de a se comporta într-un anumit fel față de acel obiect. Cele 6 atitudini importante pentru o cultură democratică sunt următoarele:

2.1. Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii. Deschiderea este o atitudine față de oameni, percepuți ca având alte afilieri culturale decât cele proprii sau față de convingeri, viziuni asupra lumii și practici care diferă de cele ale propriei persoane. Aceasta implică sensibilitate față de, curiozitate în legătură cu și disponibilitate pentru a relaționa cu alte persoane și alte perspective asupra lumii.

2.2. Respect. Respectul constă din considerarea pozitivă și stima pentru cineva sau ceva, bazat pe convingerea că au importanță, merit sau valoare intrinsecă. Respectul pentru alte persoane, percepute ca având alte afilieri sau convingeri culturale, opinii sau practici diferite decât ale propriei persoane, este vital pentru un dialog intercultural eficient și pentru cultura democrației.

2.3. Spiritul civic. Spiritul civic este o atitudine față de o comunitate sau un grup social din care face parte persoana, care este mai larg decât propriul cerc imediat al familiei și prietenilor. Aceasta implică sentimentul de apartenență la comunitatea respectivă, conștientizarea altor oameni în comunitate, conștientizarea efectelor acțiunilor propriei persoane asupra acestor oameni, solidaritate cu alți membri ai comunității și sentimentul datoriei civice față de comunitate.

2.4. Responsabilitate. Responsabilitatea este o atitudine față de propriile acțiuni. Aceasta implică un proces de reflecție asupra propriilor acțiuni, formarea intențiilor de a acționa într-o manieră adecvată moral, realizarea conștientă a acelor acțiuni și responsabilizarea propriei persoane pentru rezultate.

2.5. Auto-eficacitate. Auto-eficacitatea este o atitudine față de sine. Ea implică convingerea pozitivă în propria capacitate de a realiza acțiunilor necesare pentru atingerea anumitor scopuri și încrederea că persoana poate înțelege probleme, poate selecta metode potrivite pentru îndeplinirea sarcinilor, poate trece cu succes peste obstacole și poate face o schimbare în lume.

2.6. Toleranță la ambiguitate. Toleranța la ambiguitate este o atitudine față de situațiile care sunt nesigure și se supun multiplelor interpretări conflictuale. Aceasta implică evaluarea acestui gen de situații într-un mod pozitiv și capacitatea de a le face față constructiv.

3. ABILITĂȚI

O *abilitate* este capacitatea de a realiza modele complexe și bine organizate de gândire sau comportament, de o manieră adaptivă, pentru a atinge un anumit scop. Există 8 seturi de abilități, care sunt cruciale pentru participarea la o cultură democratică, după cum urmează:

3.1. Învățarea autonomă. Abilitățile de învățare autonomă sunt deprinderile necesare pentru a urma, a organiza și a evalua propria învățare în conformitate cu propriile necesități, într-o manieră auto-direcționată, fără a fi îndemnat de alții.

3.2. Gândirea analitică și critică. Abilitățile de gândire analitică și critică sunt deprinderile necesare pentru a analiza, a evalua și a face judecăți despre materialele de orice fel (texte, argumente, interpretări, probleme, evenimente, experiențe etc.) într-un mod sistematic și logic.

3.3. Ascultarea și observarea. Abilitățile de ascultare și observare sunt deprinderile necesare pentru a observa și înțelege ce se spune și cum se spune și pentru a observa și înțelege comportamentul non-verbal al altor persoane.

3.4. Empatia. Empatia este un set de abilități necesare pentru a înțelege și a se conecta la gândurile, convingerile și sentimentele altor oameni și pentru a vedea lumea din perspectiva altor oameni.

3.5. Flexibilitatea și adaptabilitatea. Flexibilitatea și adaptabilitatea sunt abilitățile necesare pentru a ajusta și regla propriile gânduri sau comportamente, astfel încât persoana să poată răspunde eficient și corespunzător la noi contexte și situații.

3.6. Abilitățile lingvistice, comunicative și plurilingve. Abilitățile lingvistice, comunicative și plurilingve sunt deprinderile necesare pentru a comunica eficient și potrivit cu alte persoane care vorbesc aceeași sau altă limbă și pentru a acționa ca mediator între vorbitorii de diferite limbi.

3.7. Cooperarea. Abilitățile de cooperare sunt deprinderile necesare pentru a participa cu succes alături de alții în activități, sarcini și asocieri comune și pentru a-i încuraja pe alții să coopereze, în vederea atingerii scopurilor grupului.

3.8. Soluționarea conflictelor. Abilitățile de soluționare a conflictelor sunt deprinderile necesare pentru a aborda, a gestiona și a rezolva conflicte într-o manieră pașnică, prin ghidarea părților implicate în conflict către soluții optime, acceptabile pentru toate părțile.

4. CUNOȘTINȚE ȘI ÎNȚELEGERE CRITICĂ

Cunoștințele constituie informațiile pe care le posedă o persoană, iar *înțelegerea* este conștientizarea și aprecierea sensului. Termenul "înțelegere critică" este folosit pentru a sublinia necesitatea conștientizării și aprecierii sensului în contextul proceselor democratice și dialogului intercultural pentru a genera o reflecție activă și o evaluare critică a ceea ce este înțeles și interpretat (spre deosebire de interpretarea obișnuită – automată, ireflexivă). Diferitele forme de cunoaștere și înțelegere critică care sunt necesare pentru o cultură democratică se încadrează în trei seturi principale, după cum urmează:

4.1. Cunoașterea și înțelegerea critică a propriei persoane. Această competență include cunoașterea și înțelegerea critică a propriilor gânduri, convingeri, sentimente și motivații și a propriilor afilieri culturale și perspective asupra lumii.

4.2. Cunoașterea și înțelegerea critică a limbii și comunicării. Competența dată include cunoașterea și înțelegerea critică a convențiilor sociale adecvate verbale și non-verbale care funcționează în limba/ limbile vorbite de persoană, a efectelor pe care le au diferite stiluri de comunicare asupra altor oameni și a felului în care fiecare limbă exprimă într-un mod unic anumite sensuri cultural împărtășite.

4.4. Cunoașterea și înțelegerea critică a lumii. Aceasta include un volum larg și complex de cunoștințe și înțelegere critică într-o varietate de domenii, incluzând politica, legile, drepturile omului, culturile, religiile, istorie, media, economiile, mediul și durabilitatea.

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Administrarea disciplinei include aspectul managerial și prezentarea timpului orientativ pentru studierea disciplinei date. Conform prevederilor Planului-cadru de învățământ, aprobat de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, disciplina este predată la treapta gimnazială (clasele a V-IX-a) și liceală (clasele a X-XII- a), având un buget de timp de 1 oră/săptămână, pe durata fiecărui an școlar. Aproximativ **30%** din orele planificate, trebuie să fie dedicate **activităților de învățare în baza proiectului**, prin intermediul cărora elevii sunt implicați în identificarea și soluționarea unor probleme la nivel de clasă, școală sau comunitate.

Statutul disciplinei	Aria curriculară	Clasa	Nr. de unități de conținut pe clase	Nr. de ore pe an
Disciplină de bază	Educație socioumanistică	X-XI	4	35
		XII	4	34

Proiectarea didactică anuală a disciplinei se realizează conform datelor din tabelul de mai sus.

Unitățile de competențe sunt elemente/ pași în formarea competențelor specifice, care vor fi evaluate formativ și, respectiv, cumulativ la finele anului de studii.

Unitățile de conținut constituie mijloace informaționale prin care se contribuie la formarea unităților de competențe proiectate, a competențelor specifice disciplinei și a celor transversale/transdisciplinare.

Activitățile de învățare și produsele școlare recomandate sunt o listă deschisă de contexte de învățare care oferă posibilitatea de a observa manifestarea unităților de competențe proiectate pentru formare și evaluare.

Cadrul didactic are dreptul și responsabilitatea:

- să valorifice această listă în procesul proiectării și realizării activităților în funcție de nevoile, interesele, așteptările și capacitățile clasei de elevi, de resursele disponibile și alți factori/ condiții;
- să decidă, consultând clasa de elevi, repartizarea numărului de ore pentru extinderea unor activități de învățare și de sinteză/evaluare, precum și a celor cu caracter transdisciplinar.

V. UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

CLASA A X-a

Unități de competențe	Unități de conținuturi recomandate	Sugestii de activități de învățare și produse școlare realizate
<p>- Exploararea modalităților prin care cetățenii pot influența politicile publice locale.</p> <p>- Argumentarea punctelor de vedere și deciziilor personale.</p> <p>- Acceptarea altor puncte de vedere în luarea deciziilor prin proceduri democratice;</p> <p>- Aplicarea mecanismelor legale de participare la procesul decizional din instituție/ comunitate.</p> <p>- Analiza impactului deciziilor personale, ale altora asupra comunității.</p> <p>- Asumarea responsabilității pentru greșeli.</p> <p>- Sintetizarea ideilor și dovezilor din diverse</p>	<p>DECIZIILE MODELEAZĂ IDENTITATEA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Puncte de vedere asupra deciziilor și identității - Alegeri ireversibile și alegeri care pot fi schimbate - Identitatea – un subiect personal - Deciziile care ne-au definit identitatea - Libertatea constă în capacitatea de a decide <p>GUVERNAREA DEMOCRATICĂ</p> <ul style="list-style-type: none"> - Forme de guvernare - Prevederi constituționale - Mecanisme de reprezentare - Organizarea alegerilor - Votul cetățeanului contează <p>LIBERTATEA IMPLICĂ RESPONSABILITĂȚI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Responsabilitatea – drept și provocare - Riști să pierzi un prieten sau să încalci o regulă - Ne asumăm responsabilitatea pentru deciziile pe care le luăm - Dilema responsabilității, complexității și stabilității - Asumarea responsabilității într-o comunitate bazată pe respectarea drepturilor omului 	<ul style="list-style-type: none"> - reflecții asupra experiențelor personale care au definit identitatea; - analiza critică a factorilor/ condițiilor care ne-au modelat identitatea; - prezentarea perspectivei autobiografice; - dezbateră în public a deciziilor individuale; - construirea hărții mentale referitor la alegerile noastre; - exerciții de schimbare a perspectivei: din trecut spre viitor; - exerciții de analiză a legislației electorale; - organizarea alegerilor în organele autoconducerii școlare; - simulare: „<i>Daca aș fi primarul localității...</i>” - prezentarea și analiza declarațiilor publice; - exerciții de elaborare a criteriilor pentru adoptarea unei decizii; - reflecții critice asupra unor puncte de vedere politice de bază (liberal, social-democrat, conservator, ecologist etc.); - exercițiu de negociere pentru luarea unei decizii. <p><u>Produse recomandate:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Chestionarul „<i>Autobiografia întâlnirilor interculturale</i>”. • Graficul factorilor de influență: <i>ce m-a ajutat și ce m-a împiedicat.</i> • Dosarul alegerilor pentru Consiliul elevilor • Raport de monitorizare a respectării drepturilor în societate. • Petiție despre accesul liber la informație • Pliant despre o problemă a localității/societății (de ex. traficul de ființe umane, migrația populației, starea mediului, servicii în ajutorul persoanelor cu nevoi speciale etc.)

<p>domenii în alcătuirea și prezentarea discursurilor publice.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Susținerea punctelor de vedere în baza raționamentelor, manifestând respect față de persoane. - Aplicarea criteriilor, principiilor și valorilor explicite pentru exprimarea de opinii, în diverse contexte democratice. 	<p><i>Învățare bazată pe proiect: COMPETIȚIE DE DEZBATERI</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Identificarea subiectelor cu caracter controversat; - Selectarea unui subiect pentru dezbateri; - Distribuirea rolurilor în echipe; - Cercetarea, documentarea și colectarea de date; - Determinarea cerințelor/regulilor/criteriilor de analiză de organizare a competițiilor de dezbateri; - Structurarea cazurilor de dezbateri de tip <i>pro/contra</i> și selectarea dovezilor; - Elaborarea unui plan /scenariu de organizare/desfășurare a competițiilor/rundelor de dezbateri; - Redactarea alocuțiunilor (pro/contra) conform algoritmului propus; - Organizarea/ desfășurarea rundelor de dezbateri; - Reflecții, evaluarea/autoevaluare. <p><i>Produs recomandat: Competiție de dezbateri</i> (fișe de cazuri de dezbateri de tip pro/contra; fișe de arbitraj cu analize în baza criteriilor stabilite; articol despre rezultatele competițiilor de dezbateri desfășurate etc.).</p>
--	---

La finele clasei a X-a, elevul va fi capabil:

- să recunoască echitatea și egalitatea ca valori ale societății democratice, manifestând respect;
- să aplice mecanisme legale în procesul decizional la nivel de școală și comunitate, pledând pentru supremația legii;
- să reflecteze critic asupra factorilor care îi influențează formarea identității, demonstrând responsabilitate pentru deciziile luate.

CLASA A XI-a

Unități de competențe	Unități de conținuturi recomandate	Sugestii de activități de învățare și produse școlare realizate
<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea caracteristicilor societății civile în cadrul unei societăți democratice. - Deducerea avantajelor transparenței deciziilor de interes public pentru cetățean. - Analiza critică a valorilor, comportamentelor și modului de 	<p>DILEMA SUSTENABILITĂȚII</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gestionarea responsabilă a resurselor comune pentru o dezvoltare durabilă - Dileme în menținerea sustenabilității - Echilibrarea obiectivelor și depășirea conflictelor - Conflictul de interese și interdependența dintre oameni - Strategii de consum responsabil 	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de identificarea problemelor și elaborarea soluțiilor și strategiilor; - reflecții asupra experiențelor personale de gestionare a resurselor; - simularea luării deciziilor sub presiune; - joc didactic de luare a deciziilor; - exerciții de elaborare a regulilor pentru comunitatea lor; - studiu de caz referitor la recunoașterea valorilor unei comunități;

<p>viață necesară asigurării unui viitor durabil.</p> <p>-Manifestarea interesului față de activitatea instituțiilor statului.</p> <p>-Susținerea inițiativelor de promovare a drepturilor omului.</p> <p>-Colaborarea cu factorii decizionali cu referire la cauzele de interes public.</p> <p>-Implicare în îmbunătățirea procesului de elaborare și implementare a politicilor publice locale.</p>	<p>INSTITUȚIILE ÎN SERVICIUL CETĂȚEANULUI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Regulile – coloana vertebrală a unei comunități - Sisteme de funcționare a regulilor: ierarhie și relaționare - Proprietatea publică și proprietate privată - Dezvoltarea unei comunități: o succesiune de probleme și soluții <p>CICLUL UNEI POLITICI PUBLICE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Politica – cum își rezolvă problemele într-o comunitate democratică - A face o alegere, a oferi motive - O problemă publică este o chestiune de dezbatere, nu un fapt - Modelul ciclului de politici publice - Oportunități de participare publică/ politică 	<ul style="list-style-type: none"> - conferințe tematice după reguli negociate; - exerciții de grupare a problemelor după criterii determinate de grup; - dezvoltarea unui document de politică publică pentru soluționarea unei probleme a comunității. <p><u>Produse recomandate:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Reguli pentru controlul imboldurilor. • Proceduri pentru organizarea unei conferințe tematice. • Fișa de observare a proceselor de luare a deciziilor. • Studii/Chestionar cu referire la gestionarea resurselor comune. • Plan de advocacy.
<p><u>Învățarea bazată pe proiect: PROPUNERE DE POLITICĂ PUBLICĂ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Identificarea problemelor comunității; - Selectarea unei probleme; - Cercetarea și colectarea de date cu referire la politicile publice existente și atribuțiile APL; - Formularea unei propuneri de politică publică locală; - Elaborarea unui plan de advocacy; - Elaborarea unui portofoliu; - Organizarea unui eveniment de prezentare; - Reflectarea asupra unei experiențe de învățare. <p><i>Produs recomandat: Eveniment la nivel de școală/comunitate</i></p>		

La finele clasei a XI-a, elevul va fi capabil:

- să formuleze judecăți de valoare referitor la respectarea principiului egalității tuturor în fața legii;
- să coopereze cu reprezentanții societății civile în vederea evaluării activității autorităților publice locale prin prisma principiului transparenței, demonstrând spirit civic;
- să acționeze în conformitate cu drepturile și libertățile cetățenești în diverse situații/ contexte sociale, promovând și solicitând respectarea acestora.

CLASA A XII-a

Unități de competențe	Unități de conținuturi recomandate	Sugestii de activități de învățare și produse școlare realizate
<ul style="list-style-type: none"> - Identificarea procedurilor de gestionare echitabilă a relațiilor minoritate-majoritate. - Argumentarea preferințelor pentru anumite tipuri de mass media și mesaje. - Susținerea echității și dreptății în relația dintre grupuri majoritare-minoritare. - Utilizarea responsabilă a mijloacelor media pentru transmiterea punctelor de vedere și a intereselor. - Analiza elementelor de incertitudine în mod pozitiv și constructiv. - Determinarea modalităților de protejare împotriva propagandei. - Compararea alegerilor facute de producătorii și consumatorii mass - media. - Întreprinderea acțiunilor necesare pentru a se informa despre problemele cetățenilor din 	<p>MAJORITATE ȘI MINORITATE ÎNTR-O DEMOCRAȚIE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Regula majorității. Protecția minorității - Echilibrarea intereselor majorității cu cele ale minorității - Provocările raportului majoritate – minoritate în comunitate <p>CONSIMȚĂMÂNT PRIN DISENSIUNE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Negocierea în interesul binelui comun (negocierea cauzată de nepotrivirea de interese) - Compromisul – prețul pentru sprijin și acord - Prioritățile publice/ politice - Obiectivele pe care dorim să le promovăm - Participarea la o democrație pluralistă <p>PARTICIPAREA LA DEMOCRAȚIE PRIN MEDIA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mesajele mass-media: de la informare la manipulare - Toate mass-media sunt „construite”. - Comportamentul cosumatorului media – receptor și emițător de informație - Decodificarea mesajelor media - Motivele, intențiile și agendele ascunse ale suselor propagandei - Media – un instrument al comunicării și al puterii 	<ul style="list-style-type: none"> - exerciții de identificare a problemei majorității persistente; - analiza unor acte normative din perspectiva relației majoritate/minoritate (locale/naționale/internaționale etc.); - discutarea studiilor de caz care implică o dilemă; - joc de rol cu privire la o dilemă; - exerciții de comparare a soluțiilor referitoare la dilemă; - ierarhizarea priorităților și alegerilor, reieșind din valorile comune; - exerciții de elaborare a unor criterii în vederea evaluării activității unei instituții; - identificarea în cadrul legal naționala prevederilor privind protecția minorităților și asigurarea egalității de șanse; - exerciții de construire a și de-construire a mesajelor media; - exerciții de identificare a efectelor unor elemente din mesajele media (de ex. titluri, imaginile, dialogul, sunetele etc.); - reflecții asupra preferințelor și deciziilor de consum media; - exerciții de comunicare într-un singur sens și în sens dublu; - simularea acțiunilor editorului/echipei editoriale; - exerciții de identificare a valorilor și punctele de vedere din diverse media; - experimentarea influențării prin mesaje media atât ca emițători, cât și ca receptori de mesaje. <p>Produse recomandate:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poster ce reflectă relația minoritate-majoritate • Video/fotografii, utilizând tehnici vizuale (unghiul,

<p>comunitate.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Manifestarea disponibilității de a se implica în acțiuni de voluntariat. - Susținerea și apărarea drepturilor sale și ale altor persoane. 		<p>lumina, compoziția imaginii).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Știri despre un eveniment la care au fost martori. • Proiect de grup: un produs media tipărit <p><u>Învățarea bazată pe proiect: TINERI ÎN ACȚIUNE. SOLUȚII LA PROBLEMELE COMUNITĂȚII</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Identificarea intereselor și nevoilor cetățenilor din comunitate; - Discutarea și selectarea problemei/problemelor; - Cercetarea și colectarea de date pentru determinarea intervențiilor; - Stabilirea scopului, obiectivelor și planului de acțiuni; - Elaborarea și prezentarea unui raport de activitate voluntară; - Organizarea unui eveniment de prezentare; - Reflectarea asupra unei experiențe de învățare. <p><i>Produs recomandat: Raport al activității de voluntariat în comunitate.</i></p>
---	--	---

La finele clasei a XII-a, elevul va fi capabil:

- să valorifice constructiv informația vizionată/audiată/lecturată din sursele media în formarea poziției civice;
- să demonstreze abilități de soluționare a conflictelor prin negociere și compromis;
- să-și exercite obligațiile și responsabilitățile în calitate de cetățean activ la nivel local/național.

VI. REPERE PRIVIND STRATEGIILE DIDACTICE

În vederea realizării curriculum-ului la disciplina *Educație pentru societate*, cadrul didactic va respecta principiile educației în utilizarea diverselor strategii, selectarea conținuturilor și a activităților de învățare, astfel încât acestea să contribuie în mod explicit la formarea celor 20 de competențe pentru o cultură democratică.

Activitatea cadrului didactic va fi orientată spre oferirea de oportunități elevilor de a explora singuri probleme legate de cetățenie, drepturile omului și interculturalitate, nu doar să li se spună despre acestea. Învățarea prin acțiune oferă posibilitatea de a rezolva probleme din viața reală și materiale autentice pentru analiză, dă mai multe sensuri învățării, prin urmare o face motivantă și stimulativă și, nu în ultimul rând, dă celor ce învață sentimentul de control, împlinire și afirmare.

În acest context, proiectarea demersului didactic se va realiza prin respectarea traseului logic: *competențe specifice – unități de competență – conținuturi/unități de conținuturi – activități de învățare și evaluare*.

Pentru fiecare lecție cadrul didactic va formula obiectivele operaționale, care rezultă din unitățile de competență formulate în curriculum. În cadrul proiectării de scurtă durată, profesorul va ierarhiza, conform taxonomiei lui Bloom, obiectivele operaționale, individualizând procesul educațional prin oferirea sarcinilor didactice, ținând cont de potențialul elevilor, asigurând și prin incluziunea educațională un mediu favorabil de dezvoltare a competențelor pentru o cultură democratică.

În acest scop, se recomandă utilizarea strategiilor didactice (metode, procedee, mijloace și forme de organizare) care facilitează învățarea prin experimentarea proprie a unor situații și rezolvarea de probleme, în loc de a primi răspunsurile de la altcineva, inclusiv: jocul de rol, studiul de caz, dezbateră, conversația euristică, simularea, exercițiul, algoritimizarea, problematizarea etc.

În organizarea procesului educațional de dezvoltare a competențelor, un accent deosebit se va pune pe realizarea de produse concrete. **Sugestii de produse educaționale** pot fi: *pliante, postere, afiș, colaje, cărți de vizită, desene, adresări, chestionare, expoziții, materiale foto/video, comunicări asupra reflecțiilor personale și de grup, articole, rapoarte de monitorizare, website, interviuri, elaborarea de regulamente, reguli, propuneri de politici publice* ș.a.

Elementul de noutate, inclus în curriculum, sunt *activitățile de învățare în baza proiectului*. Lucrul asupra proiectului este o abordare pedagogică cea mai relevantă pentru dezvoltarea competențelor pentru o cultură democratică, deoarece contribuie simultan la achiziționarea atitudinilor, abilităților, cunoștințelor și înțelegerii critice și la formarea valorilor și atitudinilor. De asemenea, proiectul ca metodă de învățare, poate aborda o temă/ subiect într-un mod transcurricular și transdisciplinar, elevii având oportunitatea de a crea propriul produs. Pentru a observa și evalua manifestările competențelor pentru o cultură democratică se recomandă ca activitățile de învățare bazate pe proiect, în special la treapta gimnazială, să fie realizate în grupuri mici sau de toată clasa.

Activitățile de învățare bazate pe proiect sugerate în acest curriculum, sunt de 3 tipuri: *centrate pe gestionarea aspectelor la nivelurile clasei, centrate pe propunerea de politici publice* (demers, petiție, propuneri pentru modificarea unui regulament, reguli, legi etc.) și centrate pe *servicii în beneficiul comunității și/ sau pentru grupurile de persoane aflate în dificultate* (acțiuni de sensibilizare a comunității, acțiuni ecologice, acțiuni de voluntariat etc).

Caracteristicile de bază ale învățării bazate pe proiect sunt:

- focalizarea pe dezvoltarea competențelor;
- selectarea unei probleme provocatoare sau întrebări deschise pentru cercetare;

- cercetare și documentarea problemei/ întrebării;
- autenticitatea (să reiasă din nevoile unui/ unor grupuri de persoane sau ale comunității);
- decizia asupra realizării proiectului aparține grupului de elevi;
- realizarea unui produs care este prezentat și se oferă feedback;
- revizuirea produsului după feedbackul primit de la colegi și profesor/părinți;
- reflectarea asupra experienței de învățare.

Pași în elaborarea proiectului: a) identificarea problemelor comunității ce necesită rezolvare; b) selectarea problemei-cheie; c) culegerea de informații/ date despre problema selectată; d) elaborarea unei politici de politică publică sau a unei schițe de proiect; e) dezvoltarea unui plan de acțiune; f) completarea a portofoliului echipei/clasei cu materiale acumulate la etapele anterioare; g) prezentarea proiectului/portofoliului; h) reflecții asupra experienței.

Rolul de bază al cadrului didactic în organizarea activităților în baza proiectului este de a fi facilitatorul procesului educațional și de ghidare eficientă a elevilor în realizarea sarcinilor de învățare. Elevii urmează instrucțiunile oferite despre fiecare pas/ etapă a proiectului, dar conținutul, metodele de lucru, deciziile aparțin în exclusivitate lor. Instrumentul de bază al cadrului didactic este întrebarea, nu răspunsul. De asemenea, cadrul didactic va monitoriza și va încuraja elevii să coopereze, să se ajute reciproc, să ofere feedback și să reflecteze asupra celor explorate și cum au interacționat între ei.

VII. STRATEGII DE EVALUARE

Evaluarea competențelor pentru o cultură democratică oferă informații esențiale cadrului didactic, elevului și părinților despre procesul de învățare, care pot utilizate fi pentru a facilita dezvoltarea progresivă a elevului. În acest context, evaluarea poate servi unei largi varietăți de **scopuri**, printre care menționăm:

- pentru a obține o descriere și înțelegere a progresului elevilor în dezvoltarea competențelor lor;
- pentru a identifica progresele actuale ale elevilor și obiectivele viitoare ale învățării, astfel încât predarea ulterioară să poată fi adaptată, permițând subiecților învățării să atingă aceste obiective;
- pentru a identifica dificultățile specifice de învățare pe care elevii le-ar putea întâmpina, astfel încât programul ulterior să poată fi adaptat pentru a ajuta elevii să le depășească.

Evaluarea competențelor este parte componentă a procesului de învățare. Prin urmare, aceasta va reflecta valorile democratice și va împuternici/ abilita elevii să acționeze, va respecta întotdeauna demnitatea și drepturile elevului și va fi ghidată de următoarele **reguli generale**:

- elevii nu trebuie să fie supuși unui stres permanent prin evaluări la nesfârșit;
- elevii au dreptul la intimitate și confidențialitate, în special în ceea ce privește valorile și atitudinile lor;
- somunicarea cu precauție a rezultatelor evaluării, astfel încât să-l încurajeze să continue următorul nivel de dezvoltare;
- feedback-ul oferit elevilor ar trebui să se concentreze mai degrabă asupra rezultatelor pozitive decât asupra celor negative;
- pot exista cazuri și situații în care nu ar trebui efectuate evaluări, deoarece subiectele sunt prea sensibile pentru unii elevi.

Utilizarea descriptorilor

Pentru evaluarea competențelor pentru o cultură democratică au fost elaborați descriptori pentru toate cele 20 de competențe. Acești descriptori oferă un set de descrieri pozitive ale comportamentelor

observabile, care indică faptul că o persoană a atins un anumit nivel de experiență într-o anumită competență/ grup de competențe. Descriptorii au fost formulați în mod similar cu modul de formulare a "rezultatelor învățării". Evaluările bazate pe observarea comportamentelor specificate în descriptorii pot dezvălui competențele elevilor, dacă au loc într-o perioadă rezonabilă de timp și în diferite situații. O astfel de evaluare poate indica, de asemenea, unitățile de competență la care profesorii trebuie să mai lucreze și pot fi folosite la proiectarea activităților de învățare. Cu alte cuvinte, evaluarea bazată pe descriptorii poate fi folosită atât în scop sumativ, cât și formativ.

Evaluarea competențelor specifice disciplinei *Educație pentru societate* se va realiza prin **acordarea de calificative**, prezentate în *Metodologia de evaluare*.

Metode de evaluare

Există multe metode potențial disponibile de evaluare a valorilor, atitudinilor, abilităților, cunoștințelor și a înțelegerii critice a elevilor. Acestea includ: *liste de verificare, fișe de observare, jurnale deschise-închise, jurnal reflexiv, reflecții structurate autobiografice, evaluarea reciprocă, evaluarea observațională, evaluarea în baza proiectului, evaluarea portofoliului* etc.

Evaluarea observațională

Cadrul didactic sau un alt evaluator observă comportamentul elevului pentru a stabili manifestarea unei competențe/ grup de competențe, în funcție de circumstanțele situaționale în schimbare. Aceste date trebuie înregistrate în *Fișa de observare a comportamentului elevului*.

Evaluarea portofoliului

Un portofoliu este o colectare sistematică și cumulativă a materialelor produse de către elev ca dovadă a eforturilor și a competenței sale. Elevul selectează materialele pentru a fi incluse în portofoliu, reflectează și explică relevanța conținutului acestuia. Folosirea portofoliului are un beneficiu suplimentar, permițând elevilor utilizarea materialelor electronice, fișiere audio și multimedia. Portofoliul poate fi adaptat nevoilor și abilităților în evoluție ale elevului, programelor și contextelor educaționale.

Evaluarea în baza proiectului

Evaluarea în baza proiectului este parte integrantă a învățării bazate pe proiect. Acesta poate fi utilizat pentru a asigura faptul că elevii au o activitate mai extinsă, nu doar în sala de clasă, dar și în lumea socială, civică sau politică. Pentru a maximiza rezultatele elevilor, proiectele trebuie să se bazeze pe probleme concrete sau situații din viața/comunitatea lor, astfel proiectele capătă validitate. Proiectele pot fi elaborate și implementate fie în mod independent, fie în grup, și pot solicita elevilor să se angajeze în procesul de luare a deciziilor, de elaborare a unor politici publice, activități de investigare și rezolvare a problemelor ca parte a proiectului.

Jurnale deschise-închise, jurnal reflexiv, reflecții autobiografice structurate

Aceste metode necesită ca elevul să înregistreze și să reflecteze asupra propriului comportament, a învățării și a dezvoltării personale. Înregistrarea produsă este, de obicei, un text scris, dar ar putea include și auto-exprimări non-verbale sau lucrări de artă. Reflecțiile pot fi structurate în mod liber de către elev sau pot fi structurate prin utilizarea unui format/ algoritm specific, care a fost conceput pentru a se asigura că reflecțiile oferă dovezi clare privind rezultatele învățării specifice care sunt evaluate.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Cadrul legal:

1. Cadrul de Referință al Curriculumului Național (2017).
2. Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului (2010).
3. Codul Educației al Republicii Moldova (2014).
4. Constituția Republicii Moldova (1994).
5. Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (1950).
6. Convenția cu privire la drepturile copilului (1989).
7. Convenția Consiliului Europei privind protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale (2007)
8. Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948).
9. Declarația Națiunilor Unite privind Apărătorii Drepturilor Omului (1998).
10. Observațiile finale pentru Republica Moldova ale Comitetului pentru Drepturile Copilului (2017).
11. Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului (2013).
12. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația 2020” (2014).

Literatură în domeniu:

13. Achiri, I. și alții, Evaluarea standardelor educaționale, Chișinău, 2009
14. Adăscăliță, V., Josanu R. Prevenirea violenței în instituția de învățământ. Ghid metodologic, Chișinău, 2017
15. Competența interculturală. Auxiliar didactic, Pro Didactica, Chișinău, 2015.
16. Conflictele și comunicarea, Editura ARC, Chișinău, 1998.
17. Cucuș, C. Educația. Dimensiuni culturale și interculturale, Editura Polirom, Iași, 2000.
18. Cozma, T. O nouă provocare pentru educație: interculturalitatea, Iași, 2001.
19. Guțu, V. Curriculum educațional. Chișinău. CEP USM, 2014.
20. Educație civică, Curriculum pentru învățământul gimnazial, clasele V-IX-a, Chișinău, 2010.
21. Educație pentru dezvoltare. Ghidul animatorului. CIDDC, 2001.
22. Keen. E., Tîrcă, A. Educație pentru cetățenie democratică. AREDDO, 1999.
23. Ghid de monitorizare a drepturilor copilului, CIDDC, Chișinău, 2017.
24. O persoană activă este una bine informată. Ghidul cetățeanului. Chișinău, 2009.
25. Programa școlară pentru disciplina Educație socială, clasele a V-VIII-a, București, 2017.
26. Provocând diversitatea. Educație interculturală și rezolvare de conflict. EYE Moldova, 2012.
27. Respect pentru diversitate. Compendiu de exerciții practice la îndemâna facilitatorilor. București: Bristisch-Council, 2010.
28. Reardon, B. Toleranța – calea spre pace, Editura ARC, Chișinău, 2004.
29. Repere. Manual de educație pentru drepturile omului cu tineri. Consiliul Europei, 2004.
30. Repere ale educației interculturale, CNTM, Fundația Elvețiană pentru Copii „Pestalozzi”, 2013.
31. Solovei, R., Eșanu R. Școala și comunitatea. Ghid metodologic, Editura Știința, Chișinău, 2007.
32. Solovei, R., Secară, R. Tineri în acțiune. SIEDO, Chișinău, 2004.
33. Stamatescu, M. Evaluarea valorilor și atitudinilor, S.A.I., serie nouă, vol XLVI, 2001.
34. Toleranța și competența socială. Ghid metodic pentru formatori, Chișinău, 2006.

Materiale suport ale Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului <http://www.living-democracy.com/ro/textbooks/>

35. *Educație pentru democrație*. Volumul I, Autori: Rolf Gollob, Peter Krapf, W. Weidinger. Consiliul Europei, 2010.

36. *A crește în democrație*. Planuri de lecție pentru învățământul primar privind educație pentru cetățenie democratică și pentru drepturile omului. Volumul II, Autori: Rolf Gollob, Peter Krapf, Wiltrud Weidinger. Consiliul Europei, 2010.

37. *A trăi în democrație*. Planuri de lecții în domeniul ECD/EDO pentru nivelul secundar inferior, Volumul III, Editate de Rolf Gollob și Peter Krapf. Autori: Rolf Gollob, Peter Krapf, Don Rowe, W. Taelman. Consiliul Europei, 2010.

38. *Participarea la democrație*. Planuri de lecție privind educație pentru cetățenie democratică și pentru drepturile omului pentru învățământul secundar superior, Volumul IV. Autori: R. Gollob, Peter Krapf, Consiliul Europei, 2010.

39. *Explorarea Drepturilor Copiilor*, Activități didactice pentru clasele I-IX, Volumul V, Autori: Rolf Gollob, Peter Krapf, Wiltrud Weidinger. Consiliul Europei, 2010.

40. *Predarea democrației*. O colecție de modele de educație pentru cetățenie democratică și pentru drepturile omului, Volumul VI, Autori: R. Gollob și P. Krapf. Consiliul Europei, 2010.

41. Cadrul de Referință al Competențelor pentru o cultură democratică, 3 volume, Consiliul Europei, 2018, www.coe.int/competences

PARTEA B. GHIDUL DE IMPLEMENTARE A CURRICULUMULUI DISCIPLINAR

Introducere

Ghidul de implementare a Curriculum-ului la disciplina „Educația pentru societate” este o resursă metodologică destinată cadrelor didactice, care facilitează elaborarea materialelor didactice de înaltă calitate, dar și eficientizarea procesului educațional prin sugestii și recomandări centrate cu prioritate pe sporirea nivelului de implicare a elevilor în propria formare/dezvoltare.

Educația pentru societate se concentrează în primul rând asupra drepturilor, responsabilităților și participării active, în relație cu dimensiunea civică, politică, socială, economică, juridică și culturală a societății, în același timp, vizând spectrul mai larg al drepturilor și libertăților fundamentale în fiecare aspect al vieții oamenilor. Din acest considerent, este foarte important să educăm și să dezvoltăm cultura participativă a elevilor.

Activitățile ce urmăresc dezvoltarea competențelor specifice ale disciplinei *Educație pentru societate* vor fi completate cu activități interdisciplinare, activități educative în școală, activități extrașcolare, activități în parteneriat cu familia și comunitatea, cu APL-uri și ONG-uri și valorificate prin intermediul diverselor proiecte educaționale.

Actorii implicați în *Educația pentru societate* sunt nu doar cadrele didactice și elevii, ci și membrii familiei, precum și comunitatea locală.

Cadrele didactice au un rol important în timpul lecțiilor, dar și în pregătirea acestora. Elevii dezvoltă în cadrul acestei discipline competențele necesare înțelegerii modului de funcționare a democrației dar și cele necesare participării la practicile democratice. În acest sens, cadrele didactice sunt și modele de atitudini și comportamente democratice pentru elevi. Pentru a-și asuma în mod adecvat acest rol, cadrele didactice trebuie să reflecteze asupra unor aspecte cum sunt: *Cum ascultă și cum acordă importanță celor spuse de ceilalți? Cum fac față propriilor greșeli sau greșelilor altora? Cum transformă clasa într-un spațiu care stimulează găsirea împreună de soluții pentru sarcini de lucru și probleme?* Aceste aspecte sunt atinse prin recomandările formulate în acest ghid.

Elevii înțeleg foarte repede că, în ziua de azi, învățarea este un proces desfășurat pe toată durata vieții. Acesta este adevărat în cazul conținutului disciplinelor școlare și, cu atât mai mult, în ceea ce privește viața și modul care oamenii o organizează, ori modul de conviețuire într-o societate democratică. Într-o democrație, opiniile diferite sunt auzite și sunt găsite soluții cu ajutorul compromisurilor. Școala este un loc bun pentru a învăța și experimenta aceasta. Democrația nu este niciodată perfectă, fiindcă oamenii nu sunt nici ei perfecți. Așa că, atunci când este vorba de învățarea democrației și a drepturilor omului, învățarea pentru societate, este firesc efortul permanent de căutare a celor mai bune soluții. *Educația pentru societate* propune elevilor activități, materiale, fișe de lucru, texte pentru lectură și discuții, care vor facilita integrarea lor în societate și vor valoriza competențele fiecărui elev în parte.

Membrii familiei sunt îndrumători importanți pentru copii pe parcursul întregii vieți. Și ei se află, la rândul lor, într-un proces constant de învățare. Implicarea lor în educarea copiilor, prin propriul model, interesul și atitudinea asigură formarea calitativă a copilului și a cetățeanului la general. Prin intermediul mai multor activități, membrii familiei sunt chemați să sprijine și să încurajeze elevii în procesul de învățare și în dezvoltarea competențelor lor.

I. MODALITĂȚILE DE APLICARE A CURRICULUMULUI DISCIPLINAR

Educație pentru societate valorifică cadrul de referință european, constituit din **20 de competente pentru o cultură democratică** (Consiliul Europei, 2016/2018).

VALORI

- Prețuirea/ valorizarea demnității umane și a drepturilor omului
- Aprecierea diversității culturale
- Prețuirea/ valorizarea democrației, justiției, corectitudinii, egalității și supremației legii

ATITUDINI

- Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii
- Respect
- Conștiință civică
- Responsabilitate
- Auto-eficacitate
- Toleranță la ambiguitate

COMPETENȚE PENTRU O CULTURĂ DEMOCRATICĂ

DEPRINDERI

- Învățare autonomă
- Gândire analitică și critică
- Ascultare și observare
- Flexibilitate și adaptabilitate
- Deprinderi lingvistice, comunicative și plurilingve
- Empatie
- Cooperare
- Soluționare a conflictelor

CUNOȘTINȚE ȘI ÎNȚELEGERE CRITICĂ

- Cunoașterea și înțelegerea critică a propriei persoane
- Cunoașterea și înțelegerea critică a limbii și comunicării
- Cunoașterea și înțelegerea critică a lumii: politică, legi, drepturile omului, culturi, religii, istorie, media, economii, mediu, durabilitate

Sursa: Competences for democratic culture. Living together as equals in culturally diverse democratic societies, Council of Europe, March 2016

Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică (ECD) și educația pentru drepturile omului (EDO) evidențiază faptul că participarea la democrație poate și trebuie să fie învățată în școală, în cadrul tuturor disciplinelor, la toate vârstele. În acest context, disciplina *Educația pentru societate* vizează responsabilizarea elevilor pentru a deveni cetățeni activi, care își doresc și sunt capabili să se implice în conturarea viitorului comunităților lor.

Educația pentru cetățenie democratică și Educația pentru drepturile omului sunt 2 concepte strâns inter-corelate și se sprijină reciproc. *Educația pentru cetățenie democratică* se concentrează în primul rând asupra drepturilor, responsabilităților și participării active, în relație cu dimensiunea civică, politică, socială, economică, juridică și culturală a societății, în timp ce *Educația pentru drepturile omului* are în vedere spectrul mai larg al drepturilor și libertăților fundamentale în fiecare aspect al vieții oamenilor. Astfel, EC și EDO au în vedere promovarea participării concrete la viața publică de-a lungul vieții, pe bază de responsabilitate, solidaritate, respect reciproc și dialog. ECD și EDO se concentrează pe ceea ce elevii ar trebui să fie capabili să facă, fiind ghidați cu multă măiestrie de către cadrele didactice.

Așadar, curriculumul disciplinei *Educație pentru societate* nu se limitează la transmiterea de cunoștințe ci vizează crearea unui cadru în care elevii să-și asume valori, să-și dezvolte atitudini și deprinderi și să înțeleagă în mod critic elemente privind propria persoană, comunicarea și diferite aspecte privind societatea.

Dezvoltarea acestui ansamblu de competențe se poate face doar într-o perspectivă pedagogică de tip constructivist, prin metode ce presupun interacțiune și reflecție critică. Aceste metode de predare-învățare pot fi însă bazate pe anumite **concepte-cheie**, între care:

• **Identitate.** Identitatea este conștiința de sine, concepută de cetățeni. Identitatea este o chestiune de alegere personală și, parțial, o reflectare a modului în care persoana este apreciată de cei din jur. În școală, tinerii reflectează asupra propriei identități și asupra modului în care prejudecățile și stereotipurile pot afecta imaginea de sine a unei persoane. Ei își dezvoltă încrederea de sine pentru a se ocupa de probleme precum discriminarea și hărțuirea.

Elemente relevante ale competențelor pentru o cultură democratică:

- Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului
- Deschiderea pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii
- Auto-eficacitatea
- Deprinderile de gândire critică
- Cunoașterea și înțelegerea critică privind propria persoană

• **Diversitate și pluralism.** În orice societate există valori și moduri diferite de a trăi. Unele societăți descurajează diversitatea – acestea fac ca toată lumea să urmeze linia „oficială”. Cu toate acestea, libertatea cuiva de a-și trăi viața așa cum alege este un aspect fundamental al drepturilor omului. Diversitatea include diferențe bazate pe gen, etnie, clasă, vârstă, tipul de elev, regiune, religie și valori. O societate care respectă drepturile omului trebuie să fie una pluralistă – una care tratează cu același respect toate modurile de a trăi. Acest lucru poate fi dificil, dacă valori și stiluri de viață diferite se află în conflict. În școală, tinerii reflectează asupra diversității în cadrul comunității lor școlare. Ei învață cum este construit respectul, prin discuții, înțelegere reciprocă și deschidere către compromis.

Elemente relevante ale competențelor pentru o cultură democratică:

- Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului
- Valorizarea diversității culturale
- Deschiderea pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii
- Respectul
- Toleranța ambiguității
- Deprinderile de ascultare și observare
- Flexibilitatea și adaptabilitatea
- Deprinderile de cooperare și de rezolvare a conflictelor
- Cunoașterea și înțelegerea critică privind aspectele diversității și pluralismului în societate

• **Responsabilități.** Pentru ca toți oamenii să se bucure de drepturi și de libertăți nu este suficient ca acestea doar să fie scrise într-o lege. Legea nu poate să facă totul de la sine – în egală măsură, este necesar ca oamenii să își asume responsabilitatea. Oamenii au nevoie să fie pregătiți să susțină drepturile altor persoane ca și pe cele proprii, și să renunțe la o parte din libertățile lor, dacă acest lucru îi ajută pe alți oameni să se bucure de libertățile lor. În școală, tinerii reflectează asupra responsabilităților morale și juridice care sunt asociate statutului de membru al societății. Le sunt date, în comunitatea școlară, roluri care presupun responsabilități și oportunități de a participa la procesul de luare a deciziilor în școală.

Elemente relevante ale competențelor pentru o cultură democratică:

- Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului
- Valorizarea democrației, justiției, corectitudinii, egalității și supremației legii
- Respectul
- Responsabilitatea
- Spiritul civic

• **Conflict și comunicare.** Dispute asupra priorităților, nevoilor și intereselor concurente sunt o parte a vieții în orice societate. Anumite societăți încearcă să ascundă conflictele, considerându-se că acestea subminează armonia socială. Cu toate acestea, în societățile democratice oamenii sunt încurajați să formuleze și să discute, în mod deschis, diferite percepții, opinii și puncte de vedere. Acest lucru face luarea deciziilor mai eficientă și mai echitabilă, iar disputele au tendința de a se rezolva în loc să fie lăsate să mocnească. În școală, tinerii reflectează asupra tipurilor curente de conflict existente în comunitatea lor. Ei învață modalități de rezolvare a conflictelor prin mijloace non-violente, cum ar fi medierea între egali.

Elemente relevante ale competențelor pentru o cultură democratică:

- Valorizarea democrației, justiției, corectitudinii, egalității și supremației legii
- Respectul
- Toleranța ambiguității
- Deprinderile de ascultare și observare
- Deprinderile lingvistice, comunicative și plurilingve
- Empatia
- Deprinderile de cooperare și de soluționare a conflictelor
- Cunoașterea și înțelegerea critică privind limba și comunicarea.

• **Reguli și legi.** Legile oferă cadrul instituțional formal pentru comunitățile democratice, bazate pe drepturile omului. Regulile există pentru a preveni certurile, pentru a asigura corectitudinea și pentru a ajuta lucrurile să meargă fără probleme – fie acasă, la școală sau doar în a juca un joc. Legile fac același lucru la nivel de societate. Legile există pentru a ne proteja drepturile și libertățile și pentru a crea o societate mai sigură și mai echitabilă. Cu toate acestea, nu toate normele și legile sunt bune. Normele și legile bune respectă drepturile omului, sunt aplicabile în practică, sunt executorii, sunt adoptate prin proceduri democratice, țin cont de situația persoanelor sau grupurilor minoritare și/sau defavorizate și sunt asumate prin consens public. În școală, tinerii reflectează asupra scopului normelor și legilor și asupra modului în care acestea sunt stabilite. Ei învață despre procesul de stabilire a normelor, ajutând la stabilirea și la revizuirea normelor care guvernează comunitatea lor școlară.

Elemente relevante ale competențelor pentru o cultură democratică:

- Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului
- Valorizarea democrației, justiției, corectitudinii, egalității și supremației legii
- Deschiderea pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii
- Respectul
- Spiritul civic
- Responsabilitatea
- Deprinderile de gândire critică
- Cunoașterea și înțelegerea critică privind democrația, legile etc.

• **Guvernare.** Politica este procesul prin care oamenii decid cum să trăiască împreună – indiferent dacă este vorba despre o familie, o școală sau o națiune. Guvernul este sistemul utilizat pentru a lua decizii. Există mai multe forme diferite de guvernare – de la tiranie la democrație. Într-o democrație fiecare om are dreptul de a-și spune, în mod egal, cuvântul, iar deciziile sunt luate prin discuții și vot. În școală, tinerii reflectează asupra diferitelor forme de guvernare și asupra modului în care sunt luate deciziile în școală și în societate. Ei învață despre practica proceselor democratice prin participarea la alegeri în clasă și în consiliul elevilor.

Elemente relevante ale competențelor pentru o cultură democratică:

- Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului
- Valorizarea democrației, justiției, corectitudinii, egalității și supremației legii
- Deschiderea pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii
- Respectul
- Spiritul civic
- Responsabilitatea
- Flexibilitatea și adaptabilitatea
- Deprinderile de gândire critică
- Cunoașterea și înțelegerea critică privind democrația, legile, instituțiile etc.

• **Egalitate.** Toate ființele umane se nasc cu aceleași nevoi și dorințe de bază. Noi toți vrem să fim în siguranță, să fim respectați și să fim lăsați să luăm propriile noastre decizii. Acesta este motivul pentru care drepturile și libertățile omului se aplică în mod egal tuturor. Egalitatea nu înseamnă, totuși, ca întotdeauna, toți oamenii să fie tratați la fel. Ar fi nedrept, de exemplu, ca unei persoane care utilizează un scaun cu rotile să i se impună să urce scări ca alte persoane – dar, este corect să răspundă la aceleași întrebări la un examen, dacă a avut acces la același tip de pregătire. În școală, tinerii reflectează asupra problemelor care vizează egalitatea în viața de

fiecare zi. Ei învață în ce situații egalitatea înseamnă ca toți să fie tratați la fel, și în ce situații aceasta înseamnă ca unii oameni să fie tratați în mod diferit.

Elemente relevante ale competențelor pentru o cultură democratică:

- Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului
- Valorizarea democrației, justiției, corectitudinii, egalității și supremației legii
- Deschiderea pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii
- Respectul
- Spiritul civic
- Responsabilitatea
- Deprinderile de gândire critică
- Deprinderile de cooperare și de soluționare a conflictelor.

• **Drepturi și libertăți.** Drepturile și libertățile omului există pentru a ajuta oamenii să trăiască o viață fericită și împlinită. Ele aparțin fiecărui om – indiferent de origine sau de poziția în societate. Drepturi și libertăți „absolute”/negative sunt cele care nu ar trebui să ne fie luate niciodată, de exemplu, a nu fi supus torturii. Cu toate acestea, cele „pozitive” pot fi limitate pentru a proteja drepturile și libertățile altora, de exemplu, interzicerea unei demonstrații în interesul siguranței publice. În școală, tinerii reflectează asupra diferitelor tipuri de drepturi și libertăți și învață modalități de echilibrare a celor care intră în conflict, de exemplu, vorbind pe rând într-o discuție, sau așteptând la rând pentru urcarea în autobuz.

Elemente relevante ale competențelor pentru o cultură democratică:

- Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului
- Valorizarea democrației, justiției, corectitudinii, egalității și supremației legii
- Deschiderea pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziuni asupra lumii
- Respectul
- Spiritul civic
- Responsabilitatea
- Deprinderile de gândire critică
- Cunoașterea și înțelegerea critică privind democrația, legile, instituțiile, etc.
- Deprinderile de cooperare și de soluționare a conflictelor

• **Mass-media.** Libertatea de a primi sau de a transmite informații și idei fără amestecul autorităților publice este un important drept al omului. Este, de asemenea, important pentru democrație. Prin mass-media oamenii pot să acceseze informații și să facă schimb de opinii cu privire la ceea ce se întâmplă în lume – aspect esențial pentru luarea unor decizii informate – dar pot fi și expuși unor tentative de manipulare. În școală, tinerii reflectează asupra funcționării mass-media în societate și asupra motivațiilor celor responsabili de mass-media – și mai ales asupra mediilor sociale. Ei învață cum să se raporteze critic și cum să decodifice „mesajele” pe care le primesc.

Elemente relevante ale competențelor pentru o cultură democratică:

- Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului
- Valorizarea democrației, justiției, corectitudinii, egalității și supremației legii
- Responsabilitatea
- Spiritul civic
- Deprinderile de învățare autonomă
- Deprinderile de analiză și gândire critică
- Cunoașterea și înțelegerea critică privind democrația, legile, instituțiile etc.

Sarcina cadrelor didactice poate fi rezumată în trei **principii**:

a) **predarea „despre” democrație și drepturile omului.** Elevii trebuie să înțeleagă corect ce înseamnă democrația și care sunt drepturile de care se pot bucura, în ce documente au fost formulate și cum pot fi acestea protejate și puse în aplicare. Ca tineri cetățeni, ei au nevoie să știe cum funcționează constituția țării lor ca sistem politic;

b) **predarea „pentru” democrație și drepturile omului.** Tinerii cetățeni trebuie să învețe cum să participe în comunitățile în care trăiesc și cum să își exercite drepturile. Pentru a deveni pe deplin membri activi ai societății, cetățenilor trebuie să li se ofere oportunitatea de a lucra împreună în interesul binelui comun; să respecte toate

opiniile, chiar și pe cele în dezacord; să participe la procesul politic; să cultive obiceiurile și valorile democrației și ale drepturilor omului în viața și în activitatea lor de fiecare zi. Drept urmare, cetățenii ajung să se simtă utili și devin membri recunoscuți ai comunității lor, pot lua parte la viața socială și pot avea un impact asupra societății.

c) predarea „prin” democrație și drepturile omului. Elevii au nevoie de un mediu de învățare în care să beneficieze de sprijin. Au nevoie de metode de predare și de învățare care să le permită să își exercite drepturile, precum libertatea de gândire și de exprimare. Au nevoie de oportunități pentru a participa la conducerea școlii lor, la exercitarea drepturilor lor și la îndeplinirea responsabilităților lor. Ei se bazează pe profesorii lor să le ofere modele de respect reciproc, toleranță și rezolvare pașnică a conflictelor. În toate aceste privințe, democrația și drepturile omului servesc drept îndrumare pedagogică, atât pentru *Educație pentru societate* ca disciplină de studiu, cât și pentru școală ca microsocietate.

Astfel, predarea disciplinei *Educație pentru societate* se centrează pe valorile drepturilor omului, democrației, statului de drept și aprecierii diversității culturale, pe cultivarea unui mod de abordare pluralist, pentru a educa cetățeni responsabili și bine pregătiți pentru o societate democratică, pe dezvoltarea gândirii critice a elevilor, pe responsabilizarea acestora, pe stimularea curiozității.

II. SUGESTII PENTRU ACTIVITĂȚILE DE ÎNVĂȚARE ȘI REALIZARE A PRODUSELOR EDUCAȚIONALE

Întrucât disciplina *Educația pentru societate* valorifică dimensiunea practică, activitățile de predare-învățare-evaluare implică elevul în procesul educațional, acesta având rolul nu doar de obiect, ci și de subiect al învățării. Astfel, învățarea activă presupune abordarea integră a conținuturilor învățării și diversitatea strategiilor didactice utilizate. În continuare se propun câteva abordări didactice ce pot facilita și eficientiza procesul educațional la ore.

A. Învățarea constructivistă

Lumea în care trăim constă din conceptele și judecățile, imaginile și experiențele, pe care ni le-am creat despre ea. Perspectiva constructivistă asupra procesului didactic are în centru ceea ce se întâmplă în mintea elevilor pe parcursul activităților de învățare.

Constructivismul concepe învățarea ca pe un proces individualizat:

- elevii construiesc, reformează și creează structuri cu înțeles. Noile informații se leagă de ceea ce un elev deja cunoaște sau a înțeles;
- elevii participă la procesul de învățare cu biografiile și experiențele lor individuale;
- genul, clasa, vârsta, etnia sau credința religioasă și alte aspecte ale identității pot influența perspectiva unui elev.

Învățarea constructivistă diferite tipuri de procese mentale, iar cadrul didactic joacă un rol important în susținerea acestora:

1. **Elevii „construiesc” ceea ce au înțeles – descoperă și creează ceva nou.** În acest context, cadrul didactic le poate oferi elevilor sprijin prin crearea de oportunități de învățare; proiectarea de sarcini stimulative; instruirea prin intermediul mediilor și prin contribuții (prezentări) care reprezintă obiectele învățării; încurajarea și sprijinul oferit pentru creșterea stimei de sine a elevului.

2. **Elevii „reconstruiesc” ceea ce au învățat – aplică și testează ceea ce au învățat.** Cadrele didactice organizează procesul de învățare astfel încât acesta să ofere oportunități de împărtășire, prezentare și discuție; testare și evaluare, aplicare; Aceasta se poate realiza prin activitățile de tip portofoliu sau prin proiectarea unor sarcini stimulative (de exemplu în cadrul activităților de învățare prin proiecte).

3. **Elevii își „deconstruiesc” și evaluează critic propriile rezultate sau pe ale celorlalți.** În lipsa acestui element al revizuirii și testării critice, orice efort de învățare ar deveni irelevant pentru societate și pentru elevii înșiși. În cazul acesta, învățarea are și o dimensiune socială.

Învățarea constructivistă presupune așadar angajarea elevilor într-un proces ce include o varietate de interacțiuni și realizarea de activități practice ce generează produse educaționale specifice și care sunt urmate de reflecție în vederea conștientizării a ceea ce s-a învățat.

Învățare pe baza proiectelor este o modalitate de organizare a procesului de învățare în perspectivă constructivistă. Detalii sunt oferite în secțiunea dedicată acestei teme din prezentul ghid.

B. Utilizarea surselor de informație

Abordarea pedagogică clasică are la bază ideea că rolul profesorului este acela de a transfera informații considerate pertinente și corecte către elevi. Pentru aceasta, profesorul utilizează informații validate științific și în general sintetizate în manuale școlare, asigurându-se că acestea sunt accesibile elevilor. Conform abordării pedagogiei constructiviste, deoarece scopul nu este limitat la asimilarea de informații ci este legat de dezvoltarea de competențe, inclusiv dezvoltarea unei înțelegeri critice a informațiilor, cadrele didactice pot organiza activitatea elevilor astfel încât să încurajeze analiza anumitor surse în mod critic și constructiv, drept dovezi pentru argumentarea unor opinii sau acțiuni. Cu acest scop pot fi utilizate mai mult tipuri de surse, cum ar fi: *sursele textuale, sursele vizuale sau datele statistice.*

C. Cum să lucrăm cu sursele textuale

Sursele textuale sunt cele mai frecvent utilizate în cadrul învățării. Elevii trebuie încurajați să consulte diferite texte ca surse de informație și să selecteze din ele elementele relevante. Acest text nu vor fi doar furnizate de cadrul didactic, ci și identificate direct sau indirect de elevi pe parcursul activităților. În cazul fiecărui text utilizat, pe lângă extragerea informațiilor cheie, elevii vor formula răspunsuri la o serie de întrebări care să permită contextualizarea, evaluarea și interpretarea informațiilor respective, cum ar fi:

1. *Care este tipul documentului?* a) act normativ/legislativ; b) un apel public; c) un document administrativ (raport, proces-verbal, rezoluție, declarație, regulament guvernamental etc.); d) declarație diplomatică, act, notă; e) studiu științific etc.

2. *Cine este autorul documentului (o instituție, o persoană oficială sau neoficială, anonimă)?*

3. *Care este apartenența autorului (politică, etnică, instituțională, etc.)?*

4. *Când, unde și de ce a apărut textul?*

5. *Există elemente în document, care demonstrează validitatea informațiilor respective, de exemplu că autorul se bazează pe experiența personală sau a participat la evenimente, că datele menționate sunt confirmate din diferite surse, etc?*

6. *Sunt dovezi care ne ajută să formulăm concluzii cu privire la motivele și scopul celor implicați în elaborarea documentului?*

7. *Are documentul elemente de conținut care indică simpatia sau antipatia autorului, prejudecățile împotriva unui anumit grup de oameni sau alte opinii?*

8. *Există dovezi în text, care permit să concluzionăm că sursa este sigură și oferă informații veridice?*

D. Cum analizăm fotografiile/imaginile

Fotografia și imaginile sunt surse vizuale importante de informare, care ne sugerează multe informații despre anumite acțiuni ale oamenilor în societate. Ele creează o impresie vizuală de obiectivitate și imparțialitate, de aceea e necesar să fie studiate critic și constructiv în detalii.

Pași în analiza fotografiilor/imaginilor:

1. **Descrierea:** ce informație vizuală ne prezintă; ce obiecte sunt reflectate, de ce și cu ce scop autorul evidențiază unele obiecte, cine sunt și care este acțiunea personajelor (este posibil să se determine vârsta, statutul social, profesia, naționalitatea, relațiile dintre oameni în baza informației prezentate în fotografie/imagini); există în fotografie/imagini informație textuală (postere, reclame, etichete) și care este rolul lor etc.;

2. **Interpretarea:** ce informații utile ne sugerează o fotografie/imagini; există o legendă a fotografiei; care sunt detaliile; cu ce scop și pentru cine a fost realizată fotografia/imaginea; ce informație poate fi obținută în rezultatul

analizei fotografiilor, ce informații lipsesc; ce legătură are fotografia/imaginea cu alte surse de informații (texte, statistici, caricaturi) etc.;

3. **Utilizarea fotografiiei/imaginei:** analizați atent informația din fotografie/imagine; vă puteți plasa în locul personajelor și descrieți lucrurile din jur „cu ochii acestui personaj”; reflectați asupra numelui persoanei selectate, etniei, statutului social, ocupației; ce ați învățat din analiza sursei și ce puteți comunica altor persoane etc.

E. Cum să lucrăm cu posterele

Posterele pot fi avea diferite forme și scopuri, de exemplu de a face publicitate unui obiect sau eveniment, de a comunica un mesaj, etc. Ele transmit anumite informații cu caracter subiectiv, dar și motivează participanții să se implice în anumite activități. Pentru elevi posterele, de regulă, sunt atractive, multicolore, includ informații concrete și succinte, fotografii, diverse imagini și simboluri.

Posterele pot fi utilizate cu scopul de a mobiliza elevii să se pregătească pentru prezentări și comunicări, să expună opiniile și cunoștințele acumulate, etc. Analiza unui poster poate fi făcută, folosind următorul algoritm:

- a) analizați denumirea și conținutul posterului;
- b) descrieți acțiunile personajelor și simbolurile de pe poster;
- c) identificați mesajul principal pe care îl exprimă posterul;
- d) precizați la comanda cui a fost realizat posterul și cărui auditoriu i-a fost consacrat;
- e) determinați ce informații despre oameni, grupuri și societate conține posterul etc.

F. Cum să lucrăm cu datele statistice

Materiale care conțin date cantitative reflectate în cifre, sunt numite **statistici** și reprezintă o resursă valoroasă, care poate oferi informații utile despre acțiunile oamenilor și dezvoltarea societății. Analizând datele statistice, putem observa cum se desfășoară o mulțime de fenomene în viața socială, putem urmări dinamica schimbărilor în viața economică, structura socială, nivelul de trai, preferințele politice etc.

Statisticile pot oferi o informație incompletă, subiectivă și chiar uneori falsă. De aceea, ele trebuie analizate în mod similar cu alte surse, acordând atenție veridicității surselor și informațiilor. Datele statistice pot fi prezentate în text sau sub forma unor tabele, diagrame, grafice etc. De exemplu, *diagrama* prezintă structurat un fenomen sau un proces. Pe baza diagramei poate fi realizat un raport, putem formula concluzii cu privire la fenomene și procese în ansamblu.

III. STRATEGII DE PREDARE/ÎNVĂȚARE

Având în vedere că disciplina de studiu are preponderent un caracter practic-aplicativ, în cele ce urmează, se propun câteva metode cu caracter interactiv:

1. **Metoda „MICROFONUL LIBER”** permite participanților să comunice succint despre un anumit subiect discutat, să răspundă la o întrebare, sau să-și exprime opinia. Poate fi utilizată la etapa de evocare sau de reflecție a activității, atunci când participanților li se propune să-și exprime așteptările și poate sprijini profesorul să determine gradul prealabil de înțelegere a subiectului discutat.

De exemplu: cadrul didactic poate solicita participanților să-și exprime poziția într-o singură propoziție sau să formuleze o concluzie (*Ce părere aveți cu referire la subiectul discutat sau ideea unui proiect?*)

Algoritm de lucru:

- adresarea întrebării;
- exprimarea opiniei sau formularea concluziei de către participanți;
- comunică doar o singură persoană care ține microfonul în mână (real sau imaginar), apoi îl transmite altei persoane;
- răspunsurile nu sunt comentate și nu sunt notate;
- activitatea se încheie atunci, când toți participanții sau cea mai mare parte a participanților și-au exprimat opinia cu ajutorul „microfonului”;
- în baza răspunsurilor formulate de elevi, cadrul didactic are posibilitatea să organizeze eficient activitatea, pentru a realiza obiectivele proiectate.

2. Metoda „CERCUL DE IDEI” este eficientă în situații în care este necesară elaborarea unei liste de idei. Această metodă permite implicarea tuturor elevilor, evitându-se situațiile în care doar elevii dintr-un grup au posibilitatea de a comunica propunerile lor.

Algoritm de lucru:

- elevii unei clase sunt organizați în mai multe grupuri de 3-5 participanți;
- profesorul propune fiecărui grup problema pentru discuție și solicită completarea unei liste cu idei (de exemplu: *Care sunt avantajele și limitele emigrației?* Fiecare grup completează două liste - *efecte „pozitive”* și *efecte „negative”* ale emigrației.)
- după expirarea timpului de discuție, fiecare grup prezintă câte o idee din lista alcătuită (de exemplu un avantaj și o limită a emigrației);
- grupurile prezintă răspunsurile, în cerc, până când sunt epuizate toate răspunsurile;
- participanții trebuie să se asigure că nu repetă ideile deja exprimate de alte grupuri;
- profesorul sau un elev scrie ideile expuse pe tablă sau pe o coală de hârtie;
- ideile adunate pot fi discutate, aranjate în baza importanței lor, sunt propuse soluții etc.

3. Metoda „ADOPTĂ O POZIȚIE” este eficientă în cadrul discuțiilor sau a dezbaterilor asupra unor subiecte cu caracter controversat. Metoda permite tuturor elevilor să vorbească, să prezinte opinii diferite la această temă, să-și justifice poziția sau chiar să-și schimbe părerea în baza unor argumente convingătoare. Metoda se utilizează pornind de la o afirmație controversată, ce poate presupune două puncte de vedere opuse, fără a exista un singur răspuns evident, corect.

Modalitatea de organizare: Afișați foi pe pereții opuși ai sălii. Pe una dintre foi e scris: „*Sunt de acord*”, pe alta – „*Nu sunt de acord*”, pe a treia – „*Nu sunt decis*”. O altă opțiune - pe afișe pot fi prezentate poziții conflictuale pe marginea unei probleme specifice, puse în discuție, de exemplu: „*Necesitatea de a păstra arhitectura veche*” și „*Arhitectura veche ar trebui să fie înlocuită cu alta nouă, mai modernă*”.

Algoritm de lucru:

- anunțați participanților subiectul sau problema, pentru adoptarea unei poziții;
- cereți participanților să ia o poziție. Participanții se grupează lângă posterul care reflectă cel mai bine opinia lor. Fiecare grup discută și formulează argumente cu privire la afirmația susținută;
- fiecărui grup i se oferă timp pentru a-și prezenta argumentele în fața tuturor participanților;
- după ce au fost ascultate argumentele celor două părți, profesorul solicită elevilor să-și schimbe poziția, dacă au fost convinși pe parcursul prezentărilor de argumentele exprimate. Dacă sunt asemenea elevi, ei sunt rugați să explice ce i-a determinat să-și schimbe poziția;
- realizați o discuție finală. Cereți elevilor să numească cele mai convingătoare argumente ale propriului grup și ale oponentilor.

În timpul exercițiului trebuie să fie respectate următoarele reguli:

- elevii vorbesc pe rând, nimeni nu întrerupe altă persoană, până când nu aceasta a încheiat să-și expună argumentele;
- elevii nu atacă ideile altor persoane/grupuri;
- se prezintă doar idei noi, nu se repetă ideile expuse deja;
- participanții pot trece de la un afiș la altul (schimbarea poziției) în orice moment. Ei trebuie să fie pregătiți să explice motivele schimbării poziției.

4. Metoda „DISCUȚIE DIRIJATĂ” este o combinație secvențială a mai multor tehnici cunoscute, utilizate la diverse etape, pentru a aborda în mod cuprinzător problema și a implica participanții în discuții, în funcție de preferințele lor de manifestare.

Algoritm de lucru:

Problema și detaliile trebuie să fie bine cunoscute din timp de către toți participanții. Dacă profesorul alege un subiect specific, care nu este cunoscut în detaliu participanților, acesta trebuie să ofere o informație succintă și clară cu privire la subiectul discutat, să prezinte un video sau o comunicare. Cadrul didactic poate oferi elevilor o sarcină anticipativă pentru a identifica în diferite surse cât mai multe informații la tema discutată.

Subiectul pentru discuție, trebuie formulat astfel, încât să aibă un caracter evident controversat, iar elevii trebuie să fie încurajați să se implice activ în discuție. De exemplu, tema: „*În țările slab dezvoltate nu există mijloace de susținere a patrimoniului cultural, de aceea banii statului nu trebuie să fie cheltuiți pentru conservarea valorilor culturale*”.

Analiza subiectului poate fi realizată în câteva etape consecutive:

Pasul 1 („*Lucrul în perechi*”). Participanții formează perechi și discută timp de 2-3 minute. Lucrând împreună, elevii scriu două argumente în susținerea ideii și 2 argumente împotriva acesteia. (Aceasta ajută ca subiectul să fie discutat din diverse perspective: *pro* sau *contra*).

Pasul 2 („*Adoptă o poziție*”). Discuția poate continua aplicând această metodă descrisă mai sus, pentru a profunz și confrunța diferitele argumente identificate la nivelul întregii clase.

Pasul 3 („*Jocul de rol*”) participanții sunt împărțiți în 4 grupe (pot fi folosite diverse modalități). Pregătiți 4 foi de hârtie cu 4 roluri scrise pe ele. De exemplu, pentru tema enunțată anterior pot fi:

- 1) oameni de știință și personalități culturale;
- 2) cetățeni de rând;
- 3) reprezentanți UNESCO;
- 4) reprezentanți ai Guvernului (Ministerului Culturii).

Invitați un reprezentant din fiecare grup pentru a trage la sorți rolul ce îi va reveni grupului. Puteți oferi, de asemenea, unele sfaturi, sugestii, descrieri necesare pentru interpretarea unui sau altui rol. În cadrul aceluiași grup, rolurile pot fi atât pozitive, cât și negative.

Sarcini pentru grupuri (5-10 minute):

- imaginați-vă în rolul ales;
- pregătiți o scurtă prezentare a rolului. Care este atitudinea "personajului" dumneavoastră față de subiectul în discuție (problemă)?
- divizați rolurile în grup și pregătiți prezentarea în fața clasei, din perspectiva fiecărui rol;
- ascultați atent prezentările tuturor grupurilor;
- solicitați răspunsuri la întrebările:
 - a) Ce rol a fost cel mai bine prezentat? Care grup a fost cel mai convingător? De ce?
 - b) Cine și-a schimbat atitudinea față de problema pusă în discuție? De ce s-a întâmplat acest lucru?

Pasul 4 („*În căutarea unei soluții ...*”) În grupuri elevii primesc ca sarcină identificarea de soluții la problema analizată. Profesorul se asigură că în fiecare grup sunt reprezentate toate opiniile și rolurile de la pașii anteriori. Organizați discuția astfel, încât nimeni să nu se simtă lezat, dar principalul constă în faptul că participanții trebuie convingși să ajungă la un compromis. Fiecare grup poate oferi cel puțin o soluție, pe care o prezintă în fața clasei și care va fi supusă discuției generale.

La finalul activității se va organiza o discuție dirijată. Adresați întrebările:

- a) *Cu ce scop am organizat o astfel de discuție?*
- b) *Ce ați învățat? Ce abilități ați dobândit în cursul discuțiilor? Cum competențele dezvoltate pot fi utilizate în viața cotidiană?*
- c) *Ce valori și interese s-au confruntat în timpul discuției?*
- d) *Cum v-ați simțit în timpul discuției? Argumentați.*
- e) *Problema discutată poate într-adevăr să fie soluționată? De ce „da”?/De ce „nu”?*

5. Metoda "Interviu cu un specialist"

Există multe situații când elevii trebuie să obțină informații, intervievând oameni care vin din afara clasei. Aceste interviuri pot avea loc în clasă sau în afara școlii (vizite de studiu).

Partenerii de interviu pot fi experți, ca de exemplu: cadrul didactic, un membru al autorităților publice, un reprezentant al unei instituții, sau un om de știință. Dar, intervievați pot fi și oameni care au o experiență socială sau profesională specifică, ca de exemplu un muncitor care lucrează în echipă, o mamă care își crește singură copiii, un emigrant sau un șomer.

Cum se realizează un interviu? În mod clar, trebuie evitat un scenariu în care profesorul sau câțiva elevi interviuează un specialist, iar restul clasei se uită, neînțelegând de ce sunt adresate anumite întrebări. Un interviu implică competențe care sunt utile în orice tip de proiect, studii de teren sau lucru mai avansat în domeniul științei sau în mass-media.

Pasul 1. Pregătirea interviului:

1. Elevii identifică o problemă importantă care merită un studiu mai detaliat.
2. Cadrul didactic sugerează ca elevii să ia interviu unui specialist. Este contactat expertul și stabilește data pentru interviu, fie în clasă sau într-un loc din afara școlii.
3. Cadrul didactic explică elevilor care va fi sarcina lor: în timpul disponibil pentru interviu, elevii pot adresa un număr de întrebări cheie.
4. În activitate frontală, elevii vor realiza un asalt de idei. Ei scriu toate întrebările la care se gândesc, pe care ar vrea să le adreseze, pe cartonașe sau pe bilețele, folosind un cartonaș nou pentru fiecare întrebare.
5. Întrebările care se referă la o temă sunt grupate într-o întrebare cheie. Apoi, elevii decid ce întrebări cheie vor folosi în cadrul interviului și în ce ordine vor fi adresate.
6. Dacă elevii nu au experiență în ceea ce privește interviurile, cadrul didactic trebuie să le facă o scurtă instruire despre tehnica de bază a interviurii.
7. E de dorit ca elevii să aibă o listă de patru-șase întrebări pe care le-au aranjat în ordine și le-au stabilit locul.
8. Este importantă clarificarea rolurilor membrilor echipei pe durata interviului. Cine și ce întrebări va adresa? Cine va nota răspunsurile? Cine va înlocui un membru al echipei care este absent în ziua interviului?

Pasul 2. Realizarea interviului și înregistrarea răspunsurilor

Fiecare elev va avea un rol pe parcursul interviului. Pentru a asigura reținerea tuturor informațiilor oferite de persoana interviuată, pot fi mai mulți elevi responsabili cu notarea ideilor comunicate. Se poate realiza și o înregistrare audio sau video, însă ideile comunicate vor fi ulterior transcrise.

Pasul 3. Valorificarea interviului și reflectarea

După interviu, ideile principale comunicate vor fi analizate de întreaga clasă.

Elevii trebuie, de asemenea, să revadă procesul și competențele pe care le-au dobândit și problemele cu care s-au confruntat. Toate acestea vor ajuta la conștientizarea învățării și îi vor oferi profesorului un feed-back important pentru planificarea sarcinilor de lucru viitoare.

6. Metoda „MINI – CERCETARE” are drept scop implicarea elevilor în învățarea activă și instruirea reciprocă, dezvoltarea abilității de a influența asupra procesului de luare a deciziilor. Se alege subiectul de cercetare, de exemplu: „Starea unui monument cultural-istoric local”.

Algoritm de lucru:

Pasul 1. Selectarea unui monument

- întocmirea unei liste a monumentelor;
- selectarea unui monument pentru cercetare mai detaliată;

Pasul 2. Evaluarea stării monumentului pe baza observării acestuia, a unei discuții cu un expert, a studierii unor documente și publicații, precum și a unui sondaj în rândul locuitorilor. Se vor obține date privind:

- starea monumentului în trecut și în prezent;
- valoarea istorică și artistică a monumentului;
- manifestări ale inter-culturalismului în trecut și prezent întruchipate în monument;
- factorii care au afectat negativ monumentul și eventual influențele care i-au schimbat destinația.
- analiza locului plasării monumentului istoric-cultural, ce monumente mai sunt în preajmă;

Pasul 3. Elaborarea și prezentarea publică a unui plan de perspectivă cu privire la restaurarea/ reconstrucția/ păstrarea în bune condiții a monumentului, pe baza posibilităților reale ale comunității locale.

- alcătuirea unui plan de acțiuni pentru restaurarea/reconstrucția/păstrarea monumentului.
- pregătirea unei prezentări despre starea monumentului în fața clasei sau în școală, precum și în alt loc public din localitate: într-o piață publică, într-un muzeu, în clădirea administrației publice locale, în bibliotecă etc.
- alcătuirea unei adresări către autorități, pentru a prezenta importanța monumentului și viziunea cu referire la conservarea și protejarea monumentului.
- redactarea și publicarea unui articol în ziarul local sau pe o rețea de socializare la acest subiect.

Pasul 4. Reflectarea asupra procesului și asupra a ceea ce s-a învățat.

- Reflectarea poate fi realizată mai întâi individual, dar este important să se realizeze și în colaborare cu ceilalți elevi, pe grupuri și/sau la nivelul întregii clase, pentru a fi stimulată o analiză mai aprofundată a ceea ce s-a realizat și a ceea ce s-a învățat din acest proces.

7. **Metoda „PRES”** (**P** – *Poziție*, **R** - *Raționament*, **E** - *Exemplu*, **S** - *Sumar*) este utilizată atunci când este nevoie de colectat idei, dar susținute de argumente în baza unor raționamente clare și confirmate prin de exemple veridice. Scopul utilizării acestei metode este de a-i învăța pe elevi să formuleze argumente structurate în baza opiniei exprimate cu privire la întrebările discutate într-un mod clar și concis.

Metoda „PRES” are următoarele componente și se desfășoară pe etape:

1. **Poziția** - *Cred că ...*

(Fiecare participant își exprimă liber opinia);

2. **Raționament** - *... deoarece ...*

(Punctul de vedere este confirmat prin argumente clare în sprijinul poziției exprimate);

3. **Exemplu** - *de exemplu ...*

(Furnizarea de dovezi concrete care susțin argumentele și poziția);

4. **Sumar** - *Deci, cred că ...*

(Rezumă, formulează concluzii).

Exemplu de PRES:

1. **P** – *„Eu cred că păstrarea patrimoniului cultural este foarte important, deoarece contribuie la educația culturală a generației în creștere”;*

2. **R** - *„Datorită faptului că patrimoniul cultural este conservat, tinerii pot examina și pot învăța mai multe lucruri despre valorile spirituale ale poporului”;*

3. **E** – *„În R. Moldova a fost adoptată legea prin care se stimulează ocrotirea și conservarea monumentelor istoric-culturale și se pedepsesc persoanele care comit abuzuri”;*

4. **S** – *„Prin urmare, consider că protecția patrimoniului cultural este o parte integrantă a educației culturale”.*

8. **Metoda CUBUL** poate fi utilizată atât în faza de evocare, cât și în cea de reflecție. Ea ajută la studierea unei teme din perspective diferite și presupune utilizarea unui cub care are diferite instrucțiuni notate pe fiecare față:

I: **DESCRIE!** (cum arată);

II: **COMPARĂ!** (cu ce seamănă și prin ce diferă?);

III: **ASOCIAZĂ!** (la ce te face să te gândești?);

IV: **ANALIZEAZĂ!** (din ce este făcut?);

V: **APLICĂ!** (cum poate fi folosit?);

VI: **ARGUMENTEAZĂ** pro sau contra! (E bun sau rău? De ce?)

Pentru a oferi exemplul său, este bine ca profesorul să scrie și el, demonstrând, astfel, că este membru al grupului.

Folosirea metodei stimulează atenția și gândirea și oferă elevilor posibilitatea de a-și dezvolta competențele necesare unei abordări complexe și integratoare.

9. **Metoda ESEUL** presupune expunerea, într-o formă atrăgătoare, a unui punct de vedere personal asupra unei probleme, cu propunerea (nu impunerea) unei soluții.

Eseul are câteva elemente specifice:

* prezintă un punct de vedere personal;

* ideea prezentată nu trebuie demonstrată, nici argumentată;

* atinge mai multe domenii;

* eseistul are libertatea de a-și alege stilul propriu.

Putem spune, așadar, că eseul este o operă de personalitate.

Procesul scrierii unui eseu implică parcurgerea următorilor pași:

•**Precizarea și înțelegerea corectă a temei eseului**

Autorul eseului trebuie să-și răspundă la următoarele întrebări:

* Este o temă generală sau una specifică?

* Se dorește prezentarea experienței personale și propriile convingeri sau poziția exprimată de alții despre subiectul pus în discuție?

* Eseul va fi doar o descriere a lucrurilor sau și o analiză a lor?

•**Întocmirea unei liste bibliografice**

Această listă poate fi sugerată de cadrul didactic

•**Cercetarea materialului documentar.**

Toate materialele cercetate trebuie să fie fișate, menționându-se autorul, titlul lucrării, editura, localitatea, anul apariției, pagina din care s-a luat ideea sau fraza-citat.

•**Redactarea eseului**

Lucrarea scrisă va avea următoarea schemă generică:

* introducere (cuprinde un scurt comentariu cu privire la semnificația subiectului și aspectele ce trebuie tratate);

* tratare (dezvoltarea argumentației cu exemplificarea ideilor);

* concluzie (recapitularea ideilor principale și implicații).

Se are în vedere claritatea ideilor și înlănțuirea lor logică. Stilul (modul cum sunt exprimate ideile) trebuie să fie simplu, direct și concis, fără formulări confuze, să evite abrevierile și argoul și să conțină fraze scurte. Fiecare idee principală va avea alineatul ei, se vor utiliza titluri, subtitluri și material ilustrativ, iar ideile împrumutate să fie delimitate clar de cele personale și menționate sursele, pe baza listei bibliografice. Eseul se încheie cu reflecții personale. Acest lucru presupune ca eseul să nu fie scris în ultimul moment.

•**Evaluarea critică a versiunii preliminare**

Specialiștii în domeniu recomandă lăsarea deoparte timp de câteva zile a lucrării și citirea ei cu voce tare, solicitând ajutorul unei persoane competente. Dacă eseul răspunde la ceea ce se cere în temă și acoperă toate aspectele principale, atunci se poate trece la faza finală:

•**Finalizarea eseului**

Eseul este și o probă de evaluare a rezultatelor pozitive, fără a le sancționa pe cele negative. Prin elaborarea eseului se asigură o ușoară și obiectivă introspecție umană, un progres în conturarea personalității fiecărui copil.

10. **Metoda 6-3-5** valorifică potențialul creativ al grupului. Un număr de persoane se împarte în grupuri de câte 6. Fiecare membru al grupului are în față o foaie de hârtie pe care o împarte în trei coloane. Liderul enunță problema, iar membrii grupurilor notează trei idei, câte una în fiecare coloană. Apoi, fiecare participant trece foaia sa vecinului din dreapta și preia, la rândul său, foaia vecinului din stânga. Se lucrează pe cele trei idei ale vecinului din stânga: se fac completări, îmbunătățiri, precizări ale acestora. Urmează o nouă deplasare a foilor. Rotirea se face de 5 ori, până când ideile emise de fiecare membru al grupului sunt văzute de toți ceilalți. La sfârșit, foile sunt citite în fața tuturor și se discută propunerile formulate.

Metoda se numește 6-3-5 pentru că sunt 6 membri ai grupului care emit 3 idei, iar acestea sunt prelucrate fiecare de 5 persoane. Prin aceasta metoda se obține o cantitate mare de idei. Chiar dacă unele dintre ele se vor repeta, altele vor fi banale ori prea generale în raport cu problema pusă în discuție, va exista totuși un număr suficient de mare și de variat de soluții pentru a avea de unde alege.

11. **Metoda DISCUȚIA-PANEL** (panel=*jurați, experți*) este bazată pe utilizarea unui număr restrâns de persoane (5-7) competente în tema ce urmează a fi discutată (care formează juriul), în timp ce un auditoriu ascultă în tăcere și intervine prin mesaje scrise.

Discuția-panel se desfășoară astfel: experții se așază la o masă, iar auditoriul se dispune în semicerc în jurul acestora, astfel încât să poată vedea și auzi tot ce se discută în panel. Animatorul discuției prezintă tema și pe membrii juriului de experți. Mai există o persoană numită „injectorul de mesaje”, care are rolul de a strânge bilețelele cu mesajele trimise de auditoriu juriului. Aceste bilețele conțin întrebări, sugestii, opinii (scrise pe hârtie de diferite culori) și vor fi introduse în discuție atunci când se ivește un moment prielnic.

Discuția propriu-zisă se poartă în grupul restrâns al experților, iar auditoriul intervine doar prin mesajele scrise. La finalul discuției, profesorul face o sinteză și trage concluziile.

IV. SUGESTII PRIVIND ORGANIZAREA ACTIVITĂȚILOR DE ÎNVĂȚARE BAZATĂ PE PROIECT

Învățarea bazată pe proiect este o abordare a pedagogiei constructiviste relevantă pentru dezvoltarea competențelor pentru o cultură democratică, deoarece contribuie simultan la achiziționarea abilităților, cunoștințelor și înțelegerii critice și la formarea valorilor și atitudinilor.

O astfel de activitate de învățare bazată pe proiect presupune parcurgerea de către elevii unei clase a unei succesiuni de etape comune, indiferent de tema specifică avută în vedere:

- alegerea unui subiect de studiu sau a unei întrebări deschise și planificarea lucrului
- colectarea de informații, organizarea informațiilor colectate și luarea deciziilor
- realizarea unui produs
- prezentarea produsului
- reflecția asupra experienței de învățare

Pentru a valorifica în mod adecvat oportunitățile oferite de învățarea bazată pe proiect este importantă luarea în considerare a următoarelor aspecte:

- **Profesorul – organizator al procesului:** Activitatea este organizată de cadrul didactic, care are însă rol de facilitare, mediere, observare, recomandare, stimulare, sprijin, organizare și coordonare

- **Decizia elevilor:** Decizia trebuie lăsată elevilor ori de câte ori este posibil, în faza stabilirii tematicii concrete, în modul de organizare a diferitelor etape, în stabilirea soluțiilor sau a conținutului produsului realizat, în organizarea prezentărilor, etc. Deciziile vor fi luate în mod democratic, pe bază de dezbateri și analize ale diferitelor puncte de vedere, nu doar prin supunerea la vot a diferitelor opțiuni.

- **O problemă cu soluții multiple:** Tema activității trebuie să fie o problemă sau întrebare deschisă ce poate presupune soluții multiple, nu ceva ce presupune un singur mod de realizare, sau doar o singură soluție corectă. Acest lucru motivează suplimentar elevii și le dezvoltă competențele. Este preferabilă focalizarea asupra unei probleme complexe

- **Un subiect autentic:** Subiectul ales trebuie să fie autentic, legat de o nevoie reală a clasei, a școlii, a comunității sau a societății, percepută ca atare de elevi.

- **Cercetare și documentare:** Procesul va conține elemente de cercetare și documentare în vederea stabilirii soluțiilor sau a elaborării produsului. Acesta poate include vizite în locuri din afara școlii, consultări cu părinții, membrii comunității și/sau experți.

- **Produs comun al întregii clase:** Activitatea va presupune realizarea unui produs comun al clasei, la care să contribuie în diferite moduri toți elevii.

- **Focalizarea pe competențe:** Focalizarea principală să fie permanent pe dezvoltarea competențelor, nu pe acumularea de cunoștințe și nu pe realizarea produsului sau pe obținerea unei schimbări în școală sau comunitate. Altfel spus, chiar dacă este important că activitatea va genera un produs sau își propune să genereze o schimbare concretă, ea este în primul rând o activitate de învățare și trebuie evaluată ca atare, prin prisma aportului la dezvoltarea competențelor și nu în legătură cu calitatea produsului sau cu eficacitatea, eficiența sau durabilitatea schimbării generate.

- **Prezentare, reacții revizuire:** Elemente suplimentare de învățare sunt generate de realizarea unei prezentări a produsului sau a activității practice realizate în așa fel încât să se obțină reacții și sugestii pertinente ce pot fi utilizate pentru revizuire și îmbunătățire.

- **Reflectare:** Ciclul de învățare nu va fi complet dacă nu este încheiat printr-o activitate de reflectare asupra a ceea ce s-a realizat, a competențelor dobândite și a modului în care aceste competențe pot fi utilizate în viitor în alte situații sau contexte.

Descrierea activității de învățare bazate pe proiect include următoarele elemente:

- **unitățile de competență**, care se selectează din Curriculum;
- **produsele recomandate**, prevăzute în curriculum și asupra cărora se va focaliza întreaga activitate
- **etapele procesului și descrierea activităților profesorului și elevilor pe parcursul fiecărei etape**
- **planificarea activităților**, cu repartizarea pe ore a diferitelor etape

- **evaluarea** include instrumentele de evaluare și autoevaluare aplicate la clasă în mod individual sau în grup. **Evaluarea sumativă** va fi bazată pe rezultatele etapei de reflectare și pe analiza produselor.

Criterii de evaluare a proiectului:

- Realizarea adecvată a sarcinii (acumularea informației, materialelor);
- Corectitudinea explicațiilor, prezentărilor;
- Atitudinile manifestate pe parcursul procesului.

Cadrul didactic va face apel și la utilizarea de către elevi a noilor tehnologii, pentru a oferi posibilitatea de a dezvolta noi deprinderi pentru viață reală, dar și pentru a motiva și implica tinerii în activități.

Curriculumul recomandă utilizarea în fiecare an a aproximativ o treime din timpul total alocat disciplinei pentru activități de învățare bazate pe proiect: o competiție de dezbateri, la clasa X, elaborarea unei propuneri de politică publică, la clasa XI, respectiv o activitate de voluntariat în beneficiul comunității, la clasa XII.

A. COMPETIȚIE DE DEZBATERI (cl. X)

Unități de competență:

- Sintetizarea ideilor și dovezilor din diverse domenii în alcătuirea și prezentarea discursurilor publice.
- Construirea raționamentelor în mod justificat pentru combaterea sau susținerea o anumită interpretare, manifestând respect față de alte opinii și culturi.
- Aplicarea criteriilor, principiilor și valorilor explicite pentru exprimarea de opinii, în diverse contexte democratice.

Produse recomandate:

- Produsul principal este evenimentul în cadrul căruia are loc competiția de dezbateri. Procesul mai presupune și realizarea unor produse secundare, între care:
- Fișe de cazuri de dezbateri pro/contra și fișe de arbitraj, cu analize în baza criteriilor stabilite;
- Fișe de observare;
- Articol despre rezultatele competițiilor de dezbateri desfășurate

Resurse*:

1. Dezbateri. Material complementar pentru elevi și profesori, Chișinău, 2014, http://liceu.asm.md/files/publicatii/Debate/1.%20Manual_dezbateri.pdf
2. Cazuri de dezbateri pro/contra, Chișinău, 2014. <http://liceu.asm.md/files/publicatii/Debate/2.%20Cazuri%20dezbateri.pdf>
3. Manual de dezbateri, oratorie și retorică, București, 2017, <https://issuu.com/ardor8/docs/manualul-elevului-optionalului-dezb>
4. Teme de dezbateri. http://dbp.idebate.org/ro/index.php/Teme_de_Dezbateri
5. Participarea la democrație. Planuri de lecție privind educație pentru cetățenie democratică și pentru drepturile omului pentru învățământul secundar superior. Editori/autori: Rolf Gollob, Peter Krapf, Wiltrud Weidinger. Consiliul Europei, 2010. https://issuu.com/livingdemocracy/docs/ro_vol4_takingpart

Etape ale procesului

1. Dezbaterile – modalitate de implicare cetățenească;
2. Stabilirea procedurilor și a regulilor competiției de dezbateri
3. Pregătirea pentru dezbateri a echipelor și pregătirea competiției de dezbateri
4. Desfășurarea competiției de dezbateri și anunțarea câștigătorilor
5. Reflectarea asupra experienței de învățare.

Activitatea profesorului și a elevilor

Rolul cadrului didactic și al elevilor. Profesorul are o mai mare implicare în prima activitate, dar treptat va crește și rolul elevilor, care vor lucra în mod individual și în grup, realizând sarcinile propuse. Activitățile 2-3 încep cu implicarea și contribuțiile elevilor, iar în celelalte elevii practic vor lucra independent, fiind moderați eficient de către profesor, care îndrumă, acordă asistență, dar fără a da soluții sau a rezolva sarcinile lor.

Elevii își vor dezvolta abilitățile de cercetare, organizare, prezentare, analiză, evaluare și autoevaluare. Profesorul explică elevilor care este structura proiectului *Unității de învățare* pentru toate cele 7 ore planificate. Se va atrage atenție asupra managementului timpului și al resurselor, unde fiecare își asumă o anumită responsabilitate. Este important să fie respectate regulile acceptate unanim. Se va acorda atenție implicării tuturor elevilor în activități, cu roluri și responsabilități clare și echilibrate.

La finalul fiecărei activități profesorul încurajează elevii să își autoanalizeze demersul propriu și nivelul de implicare, iar la final va fi realizat un proces de reflecție mai aprofundat.

Profesorul va consulta în prealabil sursele propuse în rubrica *Resurse* pentru selectarea informației necesare, pentru desfășurarea activității, și va selecta materialele pentru a fi distribuite elevilor pentru învățare. *Internetul* oferă o gamă variată de materiale excelente în organizarea și desfășurarea dezbaterilor.

În proiectarea *Unității de învățare*, cadrul didactic poate utiliza sugestiile metodologice din *Participarea la democrație*.

Demersul proiectat	Repere de conținuturi. Activitatea profesorului și a elevilor	Strategii de învățare și evaluare
<i>Activitatea nr.1</i> Dezbaterile – modalitate de implicare cetățenească		
Ce sunt dezbaterile? De ce dezbaterile este importantă pentru participarea la democrație?	<ul style="list-style-type: none"> - Organizarea simulării unei dezbateri (fără reguli), după care se va analiza modalitatea desfășurată și se vor evidenția importanța definirii de reguli. - Sunt explicate elevilor informațiile despre <i>Ce sunt dezbaterile și importanța lor pentru participarea la democrație?</i> - Dezbaterea (din eng. – <i>debate</i>) este o discuție sau o polemică în contradictoriu, pornind de la o moțiune, care are drept scop formarea competențelor de prezentare, argumentare, gândire critică și logică pentru însușirea și exersarea dialogului democratic. Această metodă interactivă este un cadru destinat unei discuții structurate pe diverse subiecte cu caracter controversat și este practică în viața de toate zilele. - Dezbatere academică este o discuție structurată, în care două echipe adverse dezbate un subiect controversat, încercând să demonstreze validitatea, respectiv lipsa de justete a acestuia. 	Joc didactic Mini-prelegere
Necesitatea dezbaterilor	<ul style="list-style-type: none"> - Profesorul explică: <i>Într-o societate democratică cetățenii se implică și participă în discuții și dezbateri, exersându-și astfel dreptul de a-și exprima liber și argumentat opinia. Să argumentezi public o idee este o abilitate care se învață, de aceea este nevoie de exersare.</i> - Elevii sunt motivați să adreseze întrebări și să explice gradul de înțelegere. 	Explicația Discuție
Tipuri de dezbateri	<ul style="list-style-type: none"> - Sunt propuse elevilor să analizeze diverse formate de dezbateri: academică (Karl Popper), Parlamentar Britanic, World School, Policy și altele. - Repartizați în 4 grupuri, elevii vor analiza sursele despre tipurile de dezbateri. Scopul acestui exercițiu este informarea cu referire la diverse tipuri de dezbateri pentru ca ulterior elevii să aleagă prin consens unul din aceste tipuri pentru organizarea unei competiții de dezbateri în clasă. Pentru a eficientiza activitatea sursele se propune să fie studiate din timp, dar în cadrul lecției se discută asupra mecanismului și procedurii de organizare. - Profesorul va menționa că sunt și alte tipuri de dezbateri, inclusiv dezbateri improvizate (care deseori apar în viața noastră), pentru care ar trebui să avem o pregătire anticipată. 	Lucrul în grup
<i>Activitatea nr. 2. Stabilirea procedurilor și a regulilor competiției de dezbateri</i>		
-Identificarea subiectelor cu caracter	<ul style="list-style-type: none"> - Profesorul descrie modul de derulare a unei competiții de dezbateri, sau îl ilustrează cu ajutorul unui material video. Sunt scoase în evidență următoarele aspecte: Clasa va fi divizată în echipe de 3-4 elevi care se vor angaja în competiție 	Explicația

<p>controversat. - Selectarea unui subiect pentru dezbateri.</p>	<p>Va fi definită o listă de teme de dezbateri Fiecare echipă va participa la un număr egal de runde de dezbateri Un juriu va urmări fiecare dezbateri și va desemna echipa câștigătoare pe baza unor criterii clare și transparente Echipele cu punctaj egal după primele runde se vor angaja într-o nouă rundă de dezbateri pentru departajarea câștigătorilor - Elevii participă la planificarea competiției de dezbaterii, stabilind cum se vor desfășura cele de mai sus. Deciziile se iau prin vot, dar pentru aceasta elevii trebuie să se informeze cu multă responsabilitate. Pare paradoxal că regulile sunt utile și necesare pentru a ne proteja libertatea de opinie și acțiune într-un proces echitabil. Această dilemă între libertate și reguli există în școală, precum și în viața publică. - Profesorul explică elevilor care teme sunt potrivite pentru dezbateri și care nu. Temele pot fi cu referire la viața de zi cu zi a elevilor în școală, probleme din comunitate, aspecte culturale, sociale etc. Criterii de selecție a motiunii pentru dezbateri: a) <i>actualitate pentru comunitate</i>; b) <i>interesul elevilor</i>; c) <i>relevanță pentru înțelegerea și experiența elevilor</i>. - Ce motiune doriți să punem în dezbateri? Sunt scrise pe tablă sau poster toate ideile participanților. Motiunile sunt scrise prin enunțuri scurte și clare (de exemplu: <i>Mașinile ne fac mai mult rău decât bine</i>). - Apoi sunt selectate 3-4 cele mai relevante. Sunt analizate principalele idei și arii de conflict care pot apărea în timpul dezbaterii, după care se votează pentru definirea listei de motiuni și a modului de alocare a echipelor în raport cu motiunile în cadrul competiției. - Elevii pot să facă apel la propria experiență de implicare în dezbateri sau să analizeze informația din sursele propuse. - Motiunile propuse într-o dezbateri sunt subiecte de interes public de mare actualitate. Echipa afirmatoare trebuie să susțină o poziție (de exemplu „<i>Progresul tehnologic a creat mai multe probleme decât a rezolvat</i>”), iar cealaltă – echipa negatoare - trebuie să o infirme, să aducă argumente prin care va demonstra că contrariul. Poziția pe care o susțin participanții într-o dezbateri uneori poate să nu coincidă cu punctul lor de vedere. Abilitatea de a susține ambele poziții corespunzătoare unei probleme sau arii de conflict va fi utilă în viitoarele conversații, concursuri sau competiții, în susținerea unui discurs în public etc. - Este important ca la finalul activității elevii să aibă stabilite Echipele Temele de dezbateri și pozițiile pe care le va susține fiecare echipă Criteriile de stabilire a echipei câștigătoare Cine va asigura moderarea, cine va face parte din juriu și cum se asigură corectitudinea jurizării Planificarea rundelor în cadrul competiției și stabilirea timpului alocat Dacă se optează pentru un eveniment public (la care să fie invitați și elevi din alte clase, părinți etc.), detaliile organizatorice corespunzătoare.</p>	<p>Învățare prin cooperare Explicația Asaltul de idei Lucrul în grup Explicație</p>
<p>Activitatea nr. 3. Pregătirea pentru dezbateri a echipelor și pregătirea competiției de dezbateri</p>		
<p>Documentarea și formularea argumentelor</p>	<p>- Elevii lucrează în cooperare pentru identificarea de informații și dovezi de care au nevoie pentru formularea argumentelor. Selectarea principalelor argumente și a dovezilor asociate în susținerea/negarea motiunii propusă pentru dezbateri.</p>	<p>Lucru pe echipe</p>

Distribuirea și pregătirea rolurilor pe parcursul rundelor de dezbateri	<ul style="list-style-type: none"> - Fiecare elev își pregătește rolul pentru dezbateri. Elevilor ar trebui să le fie clar despre rolurile pe care le au în fiecare echipă. - Elevii care vor avea rolul de <i>arbitri</i>, se vor pregăti și pentru acest rol. Ei vor asculta atent, fără dreptul de intervenție pe parcursul jocului de dezbateri și vor completa pe parcursul rundeii <i>Fișa de analiză</i> a dezbaterii. La sfârșitul activității ei vor face o analiză sumară a jocului de dezbateri și vor prezenta rezultatul dezbaterii și echipa câștigătoare. Important este analiza argumentelor și contraargumentelor, dovezilor, modalitatea de prezentare și respectarea normelor etice. Elevii arbitri nu vor pregăti subiectul dezbaterii, ci vor fi pregătiți <i>Fișa de analiză</i> a dezbaterii, conform cerințelor formatului de dezbateri. - 3 elevi vor scrie o știre/articol despre dezbateri, un elev va avea grijă de fotografii/video și vor raporta la ultima activitate din unitatea de învățare. Profesorul discută cu elevii și determină împreună pentru ce tip de ziar/revistă va fi pregătit articolul. - Dezbaterile se organizează după <i>reguli stricte</i>, astfel ca fiecare vorbitor să primească același timp de expunere. Fiecare persoană are dreptul la exprimare în anumite limite. De aceea un elev va avea grijă de managementul timpului, prezentând pe fișe timpul rămas până la sfârșitul prezentării. Astfel se argumentează faptul că libertatea acționează în cadrul unor reguli și norme stricte. Fără acest principiu democrația nu funcționează, iar dreptul omului nu ar avea impact în societate. Dar profesorul menționează că responsabilitatea cetățenilor într-o democrație este mai importantă decât regulile. - Ceilalți elevi în timpul rundeii de dezbateri vor asculta activ și vor fi pregătiți să ofere la final comentarii constructive. 	Lucru pe echipe
<u>Activitatea nr.4. Desfășurarea competiției de dezbateri</u>		
Momente organizatorice	- Sala pentru dezbateri este organizată din timp. Dezbateri publică poate fi organizată în școală, biblioteca din localitate, casa de cultură, în incinta primăriei sau instituțiilor de stat, organizațiilor neguvernamentale cu care profesorul a încheiat o înțelegere prealabilă. Elevii decid singuri cum vor aranja mesele și scaunele. Profesorul deschide și închide activitatea, pe parcurs exercitând doar rolul de observator, făcând notițele necesare și intervenind doar la nevoie pentru asigurarea respectării procedurilor stabilite.	
Cuvântul moderatorului	- Moderatorii sunt responsabili de gestionarea rundeii de dezbateri pe parcursul întregului timp alocat.	
Prezentarea cazurilor	<ul style="list-style-type: none"> - Elevii pe rând prezintă cazul de dezbateri din perspectiva responsabilităților pe care le au. - Sunt prezentate diferite tipuri de evidență în argumentarea opiniei proprii; - Sunt prezentate concluziile și sunt identificate ariile de conflict. 	
Analiza jocului de dezbateri de către arbitri	- În baza notelor acordate pe <i>Fișele de arbitrare</i> , arbitri vor prezenta rezultatele dezbaterilor, analizând calitatea argumentelor și a dovezilor prezentate, contra-argumentarea și întărirea cazului afirmator sau negator, concluziile formulate și ariile de conflict identificate.	
O eventuală rundă suplimentară	- Dacă două sau mai multe echipe se situează pe primul loc la egalitate cu același punctaj se poate decide organizarea unei runde suplimentare pentru desemnarea echipei câștigătoare.	
Concluziile moderatorului și a profesorului	- Moderatorii vor mulțumi participanților și publicului pentru dezbateri organizată. Profesorul va efectua o analiză succintă a rundeii de dezbateri în baza notițelor pe <i>Fișa de observare</i> .	
Aprecieria performanțelor	- Profesorul va pregăti din timp diplome de mențiune cu implicarea partenerilor pentru echipa învingătoare și cei mai buni vorbitori, care au intrat în top.	
<u>Activitatea 5. Evaluarea și debriefarea activităților de dezbateri în cadrul proiectului educațional</u> Respectarea Codului de etică în timpul dezbaterilor		
Analiza	- Activitatea este condusă de profesor, care oferă o ocazie pentru feed-back și pentru reflecție asupra	

experiențelor de implicare în dezbateri	organizării dezbaterii și implicării elevilor. Analiza dezbaterii și evaluarea prezentărilor participanților și a echipelor în dezbateri în baza criteriilor anunțate din timp. Se va monitoriza nivelul de realizare a sarcinilor echipelor și a rolului fiecărui vorbitor în baza cerințelor prezentate anterior. Vor fi analizate nu doar punctele forte ale prezentărilor, dar și greșelile/erorile comise. Acestea din urmă vor fi privite însă ca oportunități din care elevii pot învăța pentru a-și îmbunătăți performanțele pe viitor.
Prezentarea produselor realizate	- Elevii analizează și compară produsele realizate pe parcursul activităților: <i>Cazuri de dezbateri (afirmator și negator); Fișe de arbitraj; Fișe de observare; Poze/video; Articole pentru media.</i> - Elevii sunt ghidați să aprecieze și să compare produsele, explicând și criteriile care le-au folosit pentru luarea deciziei și exprimarea opiniei.
Respectarea normelor etice în cadrul activităților de dezbateri	- Așa cum în organizarea și desfășurarea unor activități este important de a respecta unele norme și reguli, este analizată de către elevi a culturii etice demonstrate în timpul implicării și participării în dezbateri a tuturor participanților. - Participând în dezbateri, învățăm să devenim liberi și să structurăm clar gândurile, aceasta, însă, nu înseamnă că fiecare se comportă după bunul plac. Implicându-ne în dezbateri este nevoie să luăm în considerație anumite reguli și principii morale. Codul etic în dezbateri are la bază un șir de principii acceptate și unanim recunoscute de diverse categorii de populație încă din cele mai vechi timpuri, cum ar fi: <i>manifestarea toleranței, respectul reciproc, deschiderea spre ceilalți membri, acceptarea diferențelor etc.</i>
Autoevaluarea	- Reflecție asupra propriei experiențe și implicări. Elevii reflectează asupra activităților în care au fost implicați din două perspective: cea a conținutului (moțiunea pusă în dezbateri, argumentare, dovezi, concluzii etc.) și cea a cadrului de reguli (respectarea rolurilor, a timpului, a codului de etică etc.). Profesorul explică că se admit critici, dar ele trebuie să fie constructive și să nu atace persoană.
Evaluarea reciprocă	- Reflecții asupra experienței colegilor și gradului lor de implicare.
Evaluarea realizată de profesor și acordarea calificativelor	- Profesorul va utiliza diverse exerciții de analiză și autoanaliză performanțelor elevilor, precum și a lacunelor și greșelilor logice în prezentarea argumentelor și susținerea unei poziții. - Activitatea de bilanț a analizei implicațiilor elevilor (debriefing) oferă posibilitatea de a da și a primi un feed-back constructiv general în ceea ce privește întreaga activitate de învățare. - Profesorul va acorda <i>calificative</i> pentru implicarea elevilor și va preciza posibilitățile de îmbunătățire a performanțelor școlare.
Concluzii finale Extindere pe termen lung	- Profesorul va încuraja elevii să formuleze sugestii pentru valorificarea pe viitor a competențelor dezvoltate în cadrul procesului. Acestea pot avea și un caracter interdisciplinar; vor fi îmbinate cerințele curriculare de la Istorie (subiecte cu caracter controversat), Dezvoltare personală (lucru în cooperare și motivație), Limba română sau Limba străină (abilități de comunicare eficientă, formulare a enunțurilor și a concluziilor etc.). - La dorința elevilor poate fi creat un club de dezbateri în școală/localitate pentru dezvoltarea competențelor de argumentare, prezentare, selectare a dovezilor, evaluare și altele. Elevii implicați în activitatea clubului vor putea participa la diverse competiții de dezbateri, organizate în R. Moldova, dar și peste hotare, așa cum dezbaterile sunt o metodă utilizată eficient în multe state din lume.

Anexa nr. 1. ALGORITMUL ORGANIZĂRII UNEI DEZBATERI PUBLICE (pentru 45 min.)

1. **5 min.** – Momente organizatorice ale dezbaterii publice. În cadrul fiecărei echipe sunt numiți primii vorbitori (*Afirmator 1* și *Negator 1*) care prezintă 2-3 argumente și 1-2 exemple, prin care se confirmă raționamentele echipei. Sunt identificate și explicate noțiunile-cheie din moțiune, sunt formulate scopul echipei și argumentele de bază. De asemenea, sunt selectate exemple sau informații-suport pentru fiecare argument. Vorbitorii 3 din fiecare echipă identifică ariile de conflict între echipele care dezbate moțiunea și formulează concluzii.

Ceilalți participanți, neimplicați direct în dezbateri publică, vor analiza prezentările colegilor în baza unor **criterii de analiză a unui joc de dezbateri publică**. *Anexa nr. 5.*

2. **6 min.** – prezentarea cazului de dezbateri (câte 3 min.) - *Afirmator 1* și *Negator 1*;

3. **4 min.** - o rundă de întrebări-fulger, adresate reciproc între Afirmator 1 și Negator 1 (câte 2 min.). De asemenea pot fi adresate 2-3 întrebări din partea publicului;
4. **6 min.** - contraargumentarea poziției oponentilor (prezintă Afirmator 2 și apoi Negator 2) (câte 3 min). În prezentările vorbitorilor se pune accent pe contraargumentare, restabilirea cazului propriu și prezentarea unor exemple noi;
5. **4 min.** - reflecții din partea publicului. Moderatorul organizează o scurtă conversație cu publicul - o prezentare a ideilor și a argumentelor Pro sau Contra;
6. **6 min.** - vorbitorii Afirmator 3 și Negator 3 (câte 3 min.) prezintă ariile de conflict și reflecțiile/concluzii finale;
7. **5 min.** - aprecierile publicului - a cărei poziție a fost mai convingătoare, ce gânduri au provocat participanții la dezbateri;
8. **5 min.** - analiza jocului de dezbateri publică de către observatori/arbitri;
9. **4 min.** - concluziile moderatorului.

Anexa 2. FIȘA OBSERVATORULUI/ARBITRULUI

Nr.	Indicatori	Nivel de realizare (bifă)			Observațiile observatorului /arbitrului
		F. bine	Bine	Satisfăcător	
	Denumirea și organizarea echipei: Afirmatoare Negatoare				
	Argumentele de bază și dovezile				
	Contraargumentele și dovezile				
	<i>Identificarea și analiza ariilor de conflict apărute pe parcursul dezbaterii</i>				
	<i>Formularea unei concluzii despre reușita activității</i>				
	<i>Respectarea principiilor etice</i>				
	<i>Observații și constatări generale</i>				
Decizia: Echipa câștigătoare					

Concluziile observatorului/arbitrului:

Numele observatorului/arbitrului: **Data**

Notă: Așa cum cadrele didactice au în fiecare clasă la dispoziție câteva ore, pot fi planificate activități, în comun cu elevii, care au ca scop dezvoltarea competențelor și crearea posibilității de integrare în acțiunile comunitare, de exemplu prin voluntariat.

V. SUGESTII PENTRU ORGANIZAREA DE ACTIVITĂȚI CU CARACTER DE INTEGRARE

Activitatea nr. 1. „Voluntariatul - modalitate de activizare a cetățenilor”

Întrebarea-cheie: *Cum implicarea în acțiuni de voluntariat poate contribui la dezvoltarea personală și consolidarea imaginii de sine?*

Tipul activității și timpul necesar	- 90 min.: 45 min. – activitate de pregătire teoretică; 45 min. – activitate de acțiune de voluntariat practică în comunitate.
Scopul activității	- să dezvolte competențele sociale prin implicarea în acțiuni de voluntariat în comunitate.

Obiective operaționale	La sfârșitul activității participanții vor demonstra: - descrierea caracteristicilor acțiunilor de voluntariat; - analiza avantajelor implicării în acțiuni de voluntariat pentru dezvoltare personală și pentru progresul societății; - formarea convingerilor de activitate voluntară în folosul comunității.
Pregătirea moderatorului pentru activitate	- aranjarea sălii pentru a organiza participanții să lucreze în grupuri; - pregătirea materialelor necesare pentru analiza subiectului despre voluntariat și a unor studii de caz din viața cotidiană.
Informații suplimentare pentru moderatorii	- http://www.worldvolunteerweb.org/fileadmin/docs/old/html/2001/01_01_18INT_vol_declaration - Hotărârea Guvernului R. Moldova ”Cu privire la implementarea Legii voluntariatului”, nr. 121, 18 iunie 2010. - http://shareandconnect.theewc.org/Group/48/Summer_Academy:_Democracy_at_School_2014#tb_3 - http://www.mts.gov.md/documents-terms/voluntariat - http://www.liceu.asm.md - https://www.facebook.com/voluntariilasm

DESFĂȘURAREA ACTIVITĂȚII:

Etapele activității	Timp	Activitatea moderatorului și a participanților	Metode, Materiale
Evocarea	5 min.	<p>A. Propuneți participanților să deseneze pe o foaie conturul mâinii sale drepte și pe fiecare deget să scrie câte o faptă bună pe care au făcut-o în ultimele luni. Apoi vor desena mâna stângă și pe fiecare deget vor scrie câte o faptă bună care o planifică în viitor. Participanții prezintă colegilor din jurul său creația realizată.</p> <p>B. „<i>Povestea unui cuvânt</i>”. Participanții sunt aranjați într-un cerc. Moderatorul sau un participant pronunță cuvântul – „VOLUNTARIATUL”, iar ceilalți participanți pe rând vor adăuga câte un cuvânt, care în cele din urmă vor crea propoziții/fraze cu sens. De exemplu „<i>Voluntariatul ... este ... o ... modalitate ... extraordinară ... de ... afirmare ... a ... oricărei ... persoane ... în ... comunitate.</i>”</p> <p>Prezentați câteva imagini cu exemple de manifestări ale voluntarilor. Participanții formulează judecăți de valoare, făcând apel la experiența personală sau a persoanelor cunoscute despre implicările în acțiuni de voluntariat.</p> <p>Se organizează o discuție despre caracteristicile voluntariatului, pornind de la întrebările:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ce este voluntariatul?</i> • <i>Ce voluntari cunoști care s-au afirmat în comunitate?</i> • <i>Te-ai implicat în acțiuni de voluntariat? Cum?</i> • <i>De ce ar trebui mai mulți cetățeni să se implice în acțiuni de voluntariat?</i> • <i>Cum implicarea în acțiuni de voluntariat poate să contribuie la dezvoltarea competențelor elevilor?</i> • <i>Ce beneficii obține persoana și societatea prin implicarea în activitățile de voluntariat?</i> • <i>Ce posibilități de implicare în acțiunile de voluntariat sunt în comunitatea ta? În care din ele ai putea să te implici? Cum?</i> 	<p><i>Jocul didactic</i></p> <p><i>Analiza comparativă</i></p> <p><i>Discuții dirijate</i></p>

Anunțarea obiectivelor operaționale	1 min.	Sunt anunțate obiectivele operaționale planificate și sunt discutate împreună cu subiecții, pentru a determina nivelul lor de înțelegere. Subiecții presupun și alte sugestii ce cred că vor studia și emit idei de valoare despre faptul cum se vor implica în cadrul activității.	<i>Presupunerea prin termeni etc.</i>
Realizarea obiectivelor operaționale	25 min.	Se propune participanților să analizeze textele din anexe, folosind metoda mozaic . Metoda presupune 3 etape: I. Persoanele se numără de la 1 la 4. Cei cu nr.1 vor analiza individual (timp de 5 min.) textul din <u>Anexa nr.1</u> : - Voluntariatul – o modalitate non-formală de activizare a potențialului tinerilor . Persoanele cu nr.2 vor analiza textul din <u>Anexa nr.2</u> : - Domeniile de manifestare a voluntarilor . Persoanele cu nr.3. Textul din <u>Anexa nr. 3</u> - Principiile și valorile pe care se fundamentează voluntariatul . Persoanele cu nr.4. vor analiza textul din <u>Anexa nr.4</u> - Drepturile și obligațiile voluntarului . II. Participanții formează grupuri în baza subiectului comun analizat. Adică toate persoanele cu nr.1 vor forma un grup, cei cu nr.2- al doilea grup; persoanele cu nr.3 – grupul nr. 3 și cei cu nr. 4, vor forma grupul nr.4. Se va discuta despre conținutul textului, vor fi analizate părțile neclare și principalul scop este identificarea unei metode de predare/transmitere a mesajului textului către colegii din grupurile inițiale. III. La etapa a III, participanții vor reveni în grupurile inițiale și pe rând vor prezenta conținuturile însușite celorlalți colegi. Numiți în fiecare grup 1-2 observatori, care vor urmări, în baza unei <i>fișe a observatorului</i> , implicațiile colegilor și apoi vor relata concluziile de bază și elementele însușite din textele analizate. Fișa observatorului poate include următoarele criterii: - <i>Claritatea expunerii conținutului textului;</i> - <i>Metoda selectată;</i> - <i>Deschiderea pentru a răspunde la întrebările colegilor;</i> - <i>Formularea concluziilor.</i>	<i>Mozaic</i> <u><i>Anexe nr. 1-4</i></u>
Reflecție	5 min.	Participanților li se solicită să formuleze câteva concluzii, pornind de la sloganul: „ DA - pentru voluntariat ”, cu referiri la anumite implicații concrete în comunitate, într-un anumit domeniu. Sunt ascultate câteva opinii, iar participanții pot forma grupuri de interese pentru manifestări de voluntariat în comunitate. O altă modalitate de organizare a reflecției ar putea fi întocmirea unui anunț pe avizierul școlii/instituției despre posibilele acțiuni de voluntariat, în care ar putea să se implice tinerii.	<i>Scriere liberă</i> <i>Anunț pe avizierul școlii</i>
Evaluarea finală și auto-evaluarea	1 min.	Sunt ascultate opiniile observatorilor din cadrul grupurilor. Apoi este organizată o discuție despre implicațiile participanților, reprezentând schematic „ <i>Arborele faptelor bune</i> ” care va fi sădit imaginar în preajma casei sau în grădină. Care vor fi roadele acestui pom peste 10 sau 15 ani?	<i>Fișa observatorului</i>
Debrifarea activității	2 min.	Propuneți unui voluntar să organizeze o discuție cu colegii, unde vor fi ascultate câte 3-4 răspunsuri la întrebările: - <i>Cum va păruț subiectul discutat? Ce elemente de noutate ați însușit? Cum v-ați simțit în calitate de experți, folosind metoda mozaic? Ce dificultăți ați întâmpinat? Cum ele pot fi depășite? Ce idei puteți sugera moderatorului pentru o mai bună organizare a activității?</i>	<i>Întrebări reflexive</i>
Sarcini pentru extindere	1 min.	Propuneți participanților câteva sarcini de activitate pentru activitățile ulterioare: 1. <i>Întocmește o listă de deprinderi și competențe care crezi că ai putea să-ți le dezvolți prin implicarea în acțiuni de voluntariat? Care din</i>	<i>Cercetarea Anexa nr. 5.</i>

	<p>aceste calități crezi că îți vor fi de folos pentru deciziile tale?</p> <p>2. Identifică din sursele media (inclusiv din Internet) sau din comunicarea cu persoanele cunoscute, informații despre organizațiile neguvernamentale care activează în domeniul de voluntariat. Realizează o listă a organizațiilor care te-ar interesa pentru a presta oferi servicii de voluntariat.</p> <p>3. Planifică o dezbatere în cadrul grupului de interese o problemă de interes local și alegeți o modalitate de implicare în rezolvarea acesteia prin acțiuni de voluntariat. Ce schimbări la nivel de atitudini și comportamente ale membrilor comunității doriți să realizați? Cum? Argumentează-ți opinia prin exemple concrete din viața cotidiană.</p>	
--	---	--

Activitatea nr. 2. Planificarea și realizarea unei acțiuni de voluntariat în comunitate

Notă: Participanții sunt îndrumați să-și planifice o activitate voluntară în comunitate, realizată în una din instituțiile sau organizațiile cu care din timp au ajuns la o înțelegere amiabilă sau chiar au încheiat un acord/contract de activitate voluntară. Moderatorul poate planifica o activitate de schimb de bune practici, în baza relatărilor participanților, a rapoartelor întocmite sau a pozelor/dovezilor prezentate despre acțiunile de voluntariat realizate. Cele mai bune practici pot fi diseminate în mediul tinerilor sau pe rețelele de socializare, cu acordul prealabil a voluntarilor implicați.

Model de raport despre acțiunile de voluntariat desfășurate:

Nr.	Denumirea activității de voluntariat	Locul desfășurării acțiunii de voluntariat	Tipul activității	Nr. de ore	Persoanele care confirmă activitatea de voluntariat	Dovezi
1.	Acțiune de binefacere „Bucurii pentru cei mici”	Parcul „Alunelul” din localitate	Elaborarea și distribuirea pliantelor informaționale	3 ore	Munteanu Maria, coordonator programe, tel. contact 07942...	Poze, certificat de participare, pliant
2.
3.						
Total ore:						
Calificativ (f. bine, bine, satisfăcător)						
Semnătura coordonatorului de voluntariat						

Anexe:

Anexa nr. 1. VOLUNTARIATUL – O MODALITATE NON-FORMALĂ DE ACTIVIZARE A POTENȚIALULUI TINERILOR

În ultimii ani, în sistemul educațional din R. Moldova, dar și în mentalitatea majorității tinerilor s-au produs schimbări radicale, menite să orienteze elevii spre afirmarea de sine și să-i pregătească pentru viitoarea carieră. Una din aceste schimbări se referă la organizarea acțiunilor de voluntariat și muncă în folosul comunității. Voluntariatul este o componentă fundamentală a societății civile, este activitatea desfășurată din propria inițiativă în beneficiul oamenilor sau al comunității, fără ca persoana care desfășoară activitatea să fie remunerată pentru aceasta. Voluntariatul mobilizează cele mai nobile aspirații ale omenirii – Ajutorul reciproc, Pacea, Libertatea, Oportunitatea, Siguranța și Justiția pentru toate binele tuturor persoanelor.

Tot mai mulți cetățeni simt că voluntariatul reprezintă o modalitate prin care pot fi fortificate și susținute valorile personale și de grup, prin serviciile acordate persoanelor cu nevoi speciale sau pentru soluționarea unor probleme ale comunității. Persoanele pot să își exercite drepturile și responsabilitățile de membri ai comunităților, în timp ce învață și își dezvoltă competențele pe parcursul întregii vieți, realizându-și astfel întregul potențial.

Voluntariatul solicită:

- a) implicarea întregii comunități în identificarea și soluționarea problemelor comune;
- b) este o posibilitate de acțiune a în ajutorul persoanelor care nu pot să se reprezinte singuri;
- c) oferă altor persoane posibilitatea de a participa în calitate de voluntari;
- d) este complementar, dar nu se substituie serviciilor care trebuie să fie oferite de alte sectoare sau de angajații plătiți;
- e) oferă persoanelor posibilitatea de a acumula noi cunoștințe, abilități și de a a-și dezvolta la maximum potențialul, încrederea în sine și creativitatea;
- f) promovează solidaritatea la nivel de instituție, familie și comunitate etc.

Anexa nr. 2. DOMENIILE DE MANIFESTARE A VOLUNTARILOR

În calitate de voluntar, fiecare persoană poate să se implice într-o varietate de acțiuni și proiecte în domeniile:

- a) **științific:** implicarea în activități de cercetare, de exemplu colectarea de date pentru un studiu, acțiuni de cercetare în muzee, biblioteci, laboratoare etc.;
- b) **social:** activități de îngrijire a bolnavilor și de acordare a unor asistențe de prim ajutor sub supravegherea specialiștilor; activități de mentorat, consiliere și informare pentru elevii cu necesități speciale pe subiecte de interes particular și comun; organizarea de seminare și activități de instruire în comunitate pe subiecte actuale și dificile (drepturile copilului, prevenire SIDA, evitarea stresului etc.);
- c) **civic:** promovarea principiilor democratice în comunitate prin activități de instruire, informare și sensibilizare (Flashmob-uri, publicații, seminare etc.); colectarea de semnături, expedierea de scrisori către organele de decizie în sprijinul unor inițiative în comunitate și implementarea acestor inițiative; semnalarea oricăror abuzuri și organizarea de activități pentru soluționarea acestor probleme în comunitate etc.;
- d) **sănătate:** campanii de promovare a sănătății (educație pentru sănătate, alimentație sănătoasă, prevenirea fumatului sau a utilizării drogurilor etc.); servicii pentru pacienții din spitale și acordarea ajutorului la domiciliu; organizarea de emisiuni radio, concursuri tematice etc.;
- e) **ecologie:** acțiuni de salubritate în parcuri sau zone de joacă pentru copii și menținerea lor în ordine permanentă; campanii de promovare a reciclării diverselor materiale; ghid în grădina botanică etc.;
- f) **cultură:** elaborarea unui ghid în muzee; activitatea în cadrul editurilor și realizarea de publicații specifice; campanii de promovare a instituției și serviciilor în cadrul comunității prin activități culturale de masă; activități în colaborare cu alți parteneri pe subiecte de interes pentru tineri;
- g) **administrativ:** tehnoredactarea de materiale, realizarea de publicații; traducerea materialelor de pe site sau publicații; realizarea și menținerea revistei școlare; administrarea site-ului instituției sau a unor domenii pe rețelele de socializare etc.;

h) ***sport și cultură fizică***: promovarea prin activități sportive concrete în comunitate a unui stil de viață sănătos; organizarea de exerciții de relaxare sau agrement pentru vârstnici sau copii; amenajarea de spații adecvate pentru activitatea sportivă; activități de instruire pentru doritorii să învețe practicarea sportului etc.;

i) ***cooperare internațională***: promovarea păcii și a drepturilor omului prin activități comune organizate virtual sau real cu tineri din diferite țări; organizarea de evenimente pentru promovarea interculturalității și toleranței; acțiuni de combatere a traficului de ființe umane; dezbateri despre efectele globalizării; expoziții foto, proiecții de filme pentru cunoașterea diferitelor culturi, consolidarea dialogului intercultural și conștientizarea problemelor globale ale omenirii etc.

Anexa nr. 3. PRINCIPIILE ȘI VALORILE PE CARE SE FUNDAMENTEAZĂ VOLUNTARIATUL

Cetățenii implicați în acțiunile de voluntariat și muncă în folosul comunității sunt persoane care vor demonstra un nivel înalt de cultură și organizare, comportament civilizată și promovarea **valorilor**: Coeziune, Colaborare, Angajament, Transparență, Implicare activă, Responsabilitate, Promovare, Respect și altele.

Cele mai importante **principii ale voluntariatului** sunt:

- a) participarea ca voluntar, pe baza consimțământului liber exprimat;
- b) implicarea activă a voluntarului în viața comunității;
- c) desfășurarea voluntariatului, excluzând orice remunerare financiară sau materială din partea beneficiarului voluntariatului sau a instituției gazdă, cu excepția acoperirii cheltuielilor legate de realizarea activității;
- d) recrutarea voluntarilor pe baza egalității șanselor, fără nici un fel de discriminare;
- e) cunoașterea de către voluntar a drepturilor și obligațiilor sale;
- f) cunoașterea activității relevante care implică contribuția voluntară;
- g) participarea la voluntariatul atât local, național, cât și internațional.

Anexa nr. 4. DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE VOLUNTARULUI

În documentele normative și în contractele de voluntariat cu instituția gazdă sunt specificate drepturile și obligațiile voluntarului.

1. Voluntarului i se garantează un minimum de **drepturi**:

- a) participarea la elaborarea și derularea programelor pentru care a încheiat contractul;
- b) desfășurarea activității într-un anumit domeniu în funcție de posibilitățile proprii și conform regulilor existente în instituția gazdă;
- c) asigurarea medicală facultativă acordată de către instituția gazdă, în condițiile legii, împotriva riscurilor de accident, de boală sau a altor riscuri ce decurg din natura activității;
- d) rambursarea de către instituția gazdă, în condițiile convenite prin contract și potrivit legii, a cheltuielilor de transport, cazare, alimentare, în caz de necesitate – de deplasare, asigurare și a altor cheltuieli indispensabile pentru desfășurarea activității de voluntariat;
- e) posibilitatea de a solicita de la instituția gazdă un certificat nominal și scrisori de recomandare în baza metodologiei aprobate de Guvern, prin care să se recunoască prestarea activității de voluntar și să se confirme experiența și abilitățile obținute conform prevederilor contractuale;
- f) dreptul la timp de odihnă, astfel încât durata timpului de lucru, stabilită în condițiile legii, să nu afecteze sănătatea și resursele psihofizice ale voluntarului;
- g) informarea corectă și precisă cu privire la instituția gazdă, politica organizațională și programele acesteia;
- h) participarea la cursuri de instruire organizate, inițiate sau propuse de instituția gazdă pentru o mai bună desfășurare a voluntariatului.

2. Voluntarul are următoarele **obligații**:

- a) să îndeplinească sarcinile primite din partea instituției gazdă;
- b) în exercitarea contractului de voluntariat, să se subordoneze conducerii instituției gazdă cu care a încheiat contractul;
- c) să ocrotească bunurile utilizate în cadrul activității de voluntariat;
- d) să păstreze confidențialitatea informațiilor la care are acces în cadrul activității de voluntariat;
- e) să nu admită transmiterea obligațiilor sale contractuale altor persoane fără acordul instituției gazdă;

f) să respecte alte obligații care decurg din contractul de voluntariat.

Anexa nr. 5. MODEL DE ANUNȚ PE AVIZIERUL ȘCOLII

Dorești să devii voluntar? Ai nevoie de mai multe informații despre organizațiile unde te poți implica în calitate de voluntari? Trimite un e-mail organizațiilor care sunt eligibile pentru obiectivele tale. Solicită informații suplimentare dacă este cazul.

Mesajul expedit ONG-urilor și instituțiilor ar trebuie să fie clar și la obiect, nu vă pierdeți în detalii. Spre exemplu, ai putea scrie: cine ești, cum ai aflat despre ONG, care este scopul mesajului (obținerea de informații suplimentare în vederea posibilei angajări în activități de voluntariat).

Nu uita să întrebi dacă au nevoie de voluntari și ce condiții ar trebui să îndeplinească un voluntar pentru a fi acceptat. Analizează informațiile primite în mod comparativ. Trimite organizației selectate oferta ta de voluntariat. Poți utiliza o grilă de evaluare, marcând avantajele și dezavantajele și decide care este organizația potrivită pentru tine. Ai putea folosi o grilă de genul celei de mai jos:

<i>Ce motivație am?</i>	<i>Ce pot să fac?</i>	<i>Cui i-ar fi de folos?</i>
<i>De ce vreau să fiu voluntar?</i>	<i>Care sunt punctele mele tari? Ce performanțe am?</i>	<i>Ce grupuri de sprigin ar putea beneficia de serviciile mele?</i>

VI. INSTRUMENTE PENTRU EVALUARE ȘI AUTOEVALUARE

Strategiile de evaluare vor ține cont atât de faptul că între competențele specifice disciplinei sunt valori, atitudini, deprinderi, precum și cunoștințe și înțelegere critică, cât și de faptul că activitățile de învățare prevăzute pentru dezvoltarea echilibrată a acestora includ activități interactive, acțiuni concrete de interes comunitar, acțiuni de voluntariat, de dezvoltare școlară și profesională, elaborare de proiecte individuale și de grup, cu relevanță socială, multe concretizate prin realizarea de produse educaționale. Strategiile de evaluare vizează în ultimă instanță susținerea și validarea capacității de asumare de către elev a rolului de cetățean activ și responsabil, informat și pregătit pentru a participa la stabilirea propriului traseu de formare și realizare a opțiunilor școlare și profesionale.

Integrarea reușită a evaluării în contextul procesului educațional rezidă în elaborarea strategiei de evaluare ca parte componentă a strategiei didactice.

Evaluarea elevilor de către cadrul didactic va avea la bază în principal:

- Datele obținute prin **observarea comportamentelor** elevilor pe baza descriptorilor și a fișei prevăzute în metodologia de evaluare;
- Datele oferite de **procesul de reflectare** asupra experienței de învățare, inclusiv cele oferite de **autoevaluarea** sau evaluarea reciprocă realizată de elevi;
- Evaluarea produselor realizate de elevi în cadrul diferitelor activități, inclusiv a activităților de învățare bazate pe proiect.

Observarea sistematică a comportamentului elevului este o metodă complexă de evaluare, care se bazează pe următoarele instrumente: fișa de evaluare, scara de clasificare și lista de control sau de verificare.

Observarea constă în urmărirea modului în care elevii participă la îndeplinirea diverselor sarcini și responsabilități cu care sunt investiți: efectuarea unor sarcini, munca independentă, activitatea la lecție etc.

Fișa de observare trebuie să cuprindă orientativ următoarele elemente: date generale despre elev (nume, prenume, vârstă, climatul educativ din mediul de proveniență), particularități ale proceselor intelectuale (gândire, memorie, limbaj, imaginație, atenție, spirit de observație etc.), aptitudini și interese, trăsături de afectivitate, trăsături de temperament, atitudini față de sine, de disciplina / obligațiile școlare, față de colegi; evoluția aptitudinilor, atitudinilor, intereselor, nivelului de integrare. Elaborarea fișei este recomandată numai în cazul unor elevi cu probleme, iar în cadrul său se vor consemna doar aspectele semnificative.

Lista de control sau verificare indică profesorului faptul că un anumit comportament este prezent sau absent. Se prezintă sub forma unor afirmații cărora li se atașează un răspuns pozitiv sau negativ.

MODEL DE FIȘĂ DE AUTOEVALUARE A ACTIVITĂȚII ELEVULUI

În proiectarea și desfășurarea cu succes a activităților, un aspect important este cum poate fi monitorizat și asigurat progresul elevilor în învățare, cum se poate determina progresul pe care l-au atins și cum se pot evalua rezultatele învățării elevilor.

De asemenea, înainte ca activitățile să aibă loc, trebuie planificat modul de organizare, îmbunătățire și autoapreciere a activității de învățare, cu implicarea elevilor. În acest proces, este necesară stabilirea criteriilor de autoevaluare.

Pentru a facilita procesul de autoevaluare, următoarele întrebări ar putea fi de ajutor elevilor, care vor completa rubrica *Autoevaluare* cu calificativele: **în măsură mare; în măsură medie; în măsură mică.**

Nr.	Criterii/Întrebări	Autoevaluare/ Calificative
	În ce măsură aplic metodele de autoevaluare pentru a-mi aprecia implicarea în activitățile de învățare?	
	Cât de mult sunt receptiv la aprecierile colegilor?	
	Cât de mult sunt interesat în realizarea obiectivelor lecției?	
	Cât de mult mă implic cu idei în proiectarea și desfășurarea activităților?	
	Cât de mult sunt conștient de progresul pe care l-am făcut pe parcursul unei lecții/modul?	
	Observ, controlez și îmi îmbunătățesc în mod conștient învățarea și comportamentul la lecții și în afara lor?	
	În ce măsură acord ajutor colegilor în caz de necesitate?	
	În ce măsură atrag atenție observațiilor și recomandărilor profesorului?	
	Cât de mult mă interesează succesul propriu sau eșecul în timpul activităților?	
	Cât de mult sunt interesat pentru să aplic cunoștințele acumulate în condiții cotidiene?	

Notă: După completarea *Fișei de autoevaluare*, elevilor li se propune să-și estimeze gradul de implicare în activități și să formuleze pași concreți de îmbunătățire a performanțelor.

MODEL DE FIȘĂ DE AUTOEVALUARE A ACTIVITĂȚII CADRULUI DIDACTIC

Pentru practica școlară zilnică, auto-evaluarea predării-învățării este cea mai pragmatică metodă de evaluare. De regulă, acest tip de evaluare are loc de la sine în rândul cadrelor didactice, deși nu în mod sistematic. În majoritatea cazurilor, cadrele didactice reflectează asupra predării-învățării ori de câte ori simt că este necesar sau în funcție de propria lor intuiție, în special în cazurile în care nu au fost satisfăcuți de rezultate.

Următoarele întrebări ar putea fi de ajutor cadrelor didactice, care pot acorda aceleași calificative, folosite pentru evaluarea elevilor: **excelent, foarte bine, bine, satisfăcător, nesatisfăcător.**

Nr.	Criterii/Întrebări	Autoevaluare/ Calificativ
1.	Cum motivez elevii pentru implicare în procesul de învățare?	
2.	În ce măsură implic elevii în procesul de proiectare și desfășurare a activității?	
3.	Cum mențin interesul elevilor pentru învățare pe parcursul întregii activități?	
4.	Au fost elevii îndrumați spre realizarea sarcinilor de lucru principale?	
5.	Urmăresc permanent ca obiectivele lecției să fie realizate?	
6.	Câte și ce tipuri de întrebări am adresat elevilor?	
7.	Sunt pregătit pentru a formula întrebări în adresa elevilor, luând în considerație	

	inteligențele și interesele lor?	
8.	Sunt deschis către elevii care adresează întrebări?	
9.	Apreciez înalt elevii care exprimă idei cu care personal pot să nu fiu de acord?	
10.	Reaționez adecvat la intervențiile elevilor pe parcursul activității?	
11.	Ascult atent elevii care înaintează sugestii și aprecieri?	
12.	Urmăresc respectarea regulilor de comunicare agreate în clasă?	
13.	Permit elevilor să-și exprime opinia liber și constructiv?	
14.	Apreciez sistematic contribuția elevilor în timpul activității?	
15.	Acord atenție așa-numiților elevi „dificili”?	
16.	Formulez sarcinile de lucru pe înțelesul elevilor?	
17.	Au elevii dreptul să aleagă sarcinile pentru extindere (tema pentru acasă)?	
18.	Am pregătirea necesară pentru a-i învăța pe elevi cum să realizeze și să prezinte produsele?	
19.	Știu cum să organizez procesul de autoevaluare și evaluare reciprocă pe parcursul activității?	
20.	Întrebarea mea	

În cazul când se utilizează astfel de fișe de autoevaluare/liste de verificare, trebuie reținut faptul că aplicarea acestora are sens doar dacă ea este realizată pentru a îmbunătăți practica viitoare.

Majoritatea fișelor de autoevaluare/listelor de verificare utilizate combină diferite aspecte, dar nu reprezintă o colecție întreagă a tuturor aspectelor care ar putea reieși din lecția respectivă. Astfel, atunci când se folosesc fișe de autoevaluare/liste de verificare, este, întotdeauna, foarte important să fie lăsate incomplete sau să se lase un anumit spațiu necompletat la moment pentru completare ulterioară.